

Cities Under Siege The New Military Urbanism

● ————— Πόλεις σε κατάσταση πολιορκίας

● ————— Η νέα στρατιωτική πολεοδομία

Stephen Graham

Το κείμενο αποτελεί μετάφραση της εισαγωγής του βιβλίου του Stephen Graham, "Cities Under Siege. The New Military Urbanism", Verso, 2010

Διατίθεται και σε ηλεκτρονική μορφή στο
syneleysikatoikwnvkr.espinblogs.net

Η χρήση/αναπαραγωγή του υλικού είναι ελεύθερη για τους σκοπούς του ανταγωνιστικού κινήματος.

Η μετάφραση έγινε από την Ομάδα Βιβλιοθήκης,
της Συνέλευσης Κατοίκων Βύρωνα – Καισαριανής – Παγκρατίου
vukupulibrary@espiv.net

Ευχαριστούμε την Ηώ για τη βοήθειά της στο στήσιμο της
προσούρας και τις Σοφία και Σοφί για τα σκίτσα τους...

«Η Τάξη είναι *σχεδόν* απόλυτη,
και σύντομα ακόμη και αυτό το *σχεδόν* θα σβήσει.
Τότε η Ηγεμονία θα έχει τον απόλυτο έλεγχο κάθε βράχου,
κάθε πλανήτη που θα γνωρίσει ποτέ η ανθρώπινη φυλή.
Όλο το ηλιακό σύστημα θα είναι παράδεισος,
όχι για ένα χρόνο, για έναν αιώνα ή για μια χιλιετία,
αλλά για όσο θα υπάρχει Άνθρωπος.

Γιατί θα ήθελε ακόμα και ένας ανόητος να το καταστρέψει αυτό;
Δώσαμε στους ανθρώπους όλα όσα χρειάζονται!
Τι άλλο υπάρχει;»

Norman Spinrad, “Πράκτορες του Χάους”

Πρόλογος

Ακόμα δεν άνοιξα τα μάτια μου και είμαι και πάλι μπροστά σε μια οθόνη πιασμένος στον παγκόσμιο ιστό, και δεν μπορώ να ξεκολλήσω. Και να σκεφτείς ότι κάποτε σιχαινόμουν την μάνα μου που με το που ξύπναγε άναβε τσιγάρο. Εθισμός. Δεν υπάρχει άλλη λέξη για να το περιγράψει. Καλά κάνουν και μας λένε χρήστες. Ο χρήστης sancho rancho σου έκανε αίτημα φιλίας... μπορεί να γνωρίζεις τη χρήστρια Σούλα Παπαγεωργίου... άλλοι χρήστες προτείνουν... Προϊόντα. Ειδήσεις. Ειδήσεις προϊόντα. Βαθιά ανάσα. Ετοιμάζομαι να βουτήξω στον κόσμο που με περιβάλλει... Θωρακισμένη η ελληνική οικονομία, διαβεβαιώνει ο Πρωθυπουργός / Εμπόλεμη ζώνη τα Εξάρχεια. Κλεφτοπόλεμος χθες βράδυ ανάμεσα σε αστυνομία και αντιεξουσιαστές / Μόνο με το ψηφιακό τους πάσο θα μπαίνουν πλέον οι φοιτητές στην σχολή τους / Σε ασφυκτικό κλοιό το κέντρο της πόλης / Όλες οι καταγεγραμμένες ομιλίες του τελευταίου μήνα στα χέρια του Εισαγγελέα / Πόλεμο κατά του παραεμπορίου εξήγγειλε η κυβέρνηση / Έτοιμη για την τελική μάχη η Εθνική / Σε προληπτικές προσαγωγές γνωστών στις αρχές αντιεξουσιαστών, προέβη η ΕΛ.ΑΣ. / Χρειάζεται να ανακαταλάβουμε τις πόλεις μας, δήλωσε ο Πρωθυπουργός / Υγειονομική βόμβα έτοιμη να εκραγεί, χαρακτήρισε τους μετανάστες στο κέντρο της πρωτεύουσας ο Υπουργός Υγείας / Τον εντόπισαν χάρη σε μία ανάληψη από αυτόματο μηχανήμα / Μη επανδρωμένα αεροσκάφη και επιπλέον θερμικές κάμερες για την φύλαξη των συνόρων, προτείνει η Frontex / Ψηφιακά θα υποβάλλουν τις φορολογικές τους δηλώσεις από το νέο έτος οι πολίτες. Η ψηφιοποίηση των στοιχείων θα βοηθήσει στον καλύτερο έλεγχο της φοροδιαφυγής, σύμφωνα με το οικονομικό επιτελείο / Καταπολεμήστε αποτελεσματικά την τερηδόνα / Η Ελληνική Αστυνομία συμμετέχει στο Πιλοτικό Πρόγραμμα «Ευφρών Συνόρων». Οι Έλληνες αστυνομικοί, με φορητό εξοπλισμό θα κάνουν λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων, εικόνας προσώπου και εικόνας ίριδας, καθώς και ανάγνωση ταξιδιωτικών εγγράφων / Κόκκινη ζώνη το κέντρο της Αθήνας / Σε λειτουργία η Πράσινη Ζώνη στην Βαγδάτη. Θετικές οι πρώτες ενδείξεις για τους επενδυτές... Πάλι καλά. Φεύγοντας πάντως, ας πάρω το κράνος. Ποτέ δεν ξέρεις...

Πολλά έχουν γραφτεί για την αμφίδρομη σχέση της γλώσσας με την πραγματικότητα, για το πως η πρώτη δεν είναι μια απλή αντανάκλαση της δεύτερης, αλλά ότι με τη σειρά της τη διαμορφώνει, και ούτω καθεξής. Δεν είναι όμως το περιορισμένο κείμενο μιας εισαγωγής ο τόπος για να αναπτυχθούν διεξοδικά αυτές οι σκέψεις, ούτε και αυτός ο στόχος της συγκεκριμένης εισαγωγής. Η αρχική αυτή διαπίστωση μας χρησιμεύει απλά σαν έναυσμα για να ξετυλίξουμε κάποιες σκέψεις που έχουν συσσωρευτεί μέσα μας εν είδη παρατηρήσεων, αντλώντας την πρώτη τους ύλη από την καθημερινή και βιωματική εμπειρία. Η σύγχρονη γλώσσα, τόσο στο επίπεδο της παραγωγής του κυρίαρχου λόγου, όσο και στους απλούς καθημερινούς διαλόγους, εμποτίζεται όλο και πιο συχνά και πιο έντονα από πολεμικούς και στρατιωτικούς όρους και παρομοιώσεις. Αναφορές σε απλές καθημερινές καταστάσεις χρωματίζονται στους τόνους της στρατιωτικής παραλλαγής και πασχίζουν να διατρανώσουν πολεμική ετοιμότητα απέναντι σε οτιδήποτε σιεφτεί να μας απειλήσει.

Το γεγονός αυτό έρχεται απλά να επιβεβαιώσει κάτι που φαντάζει αυτονόητο σε όποιον έχει περιπλανηθεί τα τελευταία χρόνια στο κέντρο της Αθήνας. Η καθημερινότητα, τουλάχιστον στις δυτικές μητροπόλεις, έχει στρατιωτικοποιηθεί. Κι αν αυτό δεν είναι σαφές και κοινό βίωμα για όλους όσους διασταυρώνονται καθημερινά στους δρόμους της αθηναϊκής μητρόπολης, αφορά σίγουρα όσους και όσες αντικρίζουν τον κόσμο που τους περιβάλλει μέσα από το πρίσμα του κοινωνικά και ταξικά καταπιεσμένου· όσους και όσες όταν ακούν τις λέξεις “μηδενική ανοχή” τους σφίγγεται ένας κόμπος στο στομάχι και τους λούζει κρύος ιδρώτας· όλους αυτούς και αυτές που έχουν μάθει να χαράζουν τις καθημερινές τους διαδρομές στην πόλη όχι με βάση το ευχάριστο ή το σύντομο, αλλά με βάση το πως θα αποφύγουν τον έλεγχο: του αστυνομικού, του ελεγκτή, του αφεντικού ή του ρουφιάνου στην δουλειά.

Αυτή είναι άλλωστε η πιο εμφανής όψη της στρατιωτικοποίησης της καθημερινής ζωής. Η στρατιωτικοποίηση ως έμφυτο στοιχείο του

δημόσιου χώρου των σύγχρονων μητροπόλεων. Όλο και περισσότερα σημεία ελέγχου διασταυρώνονται με όλο και περισσότερους τρόπους ελέγχου, για να σχηματίσουν ένα πλέγμα όλο και πιο ασφυκτικό. Πεζές και μηχανοκίνητες περιπολίες, κάμερες, μπάρες στα λεωφορεία, ένστολοι σεικιουριτάδες με αλεξίσφαιρα, μεταλλικά προστατευτικά ρολά, αυτόματοι προβολείς και ανιχνευτές κίνησης, οι μόνιμες στριγγλιές των σειρήνων και ο βόμβος των ελικοπτέρων, αποτελούν πλέον μόνιμα δικαιοσμητικά στοιχεία ενός δυστοπικού ντεκόρ. Και πίσω από αυτά τα δικαιοσμητικά στοιχεία, βρίσκονται οι πιο στέρεες βάσεις: αστυνομικές δυνάμεις που διαφέρουν πλέον μόνο κατ' όνομα από τον στρατό, τόσο ως προς την οργάνωση και τις πρακτικές, όσο και ως προς τον εξοπλισμό· μόνιμα ή έκτακτα αποκλεισμένες ζώνες στην πόλη, όπως το Ζάμπειο κατά την προεδρία της Ελλάδας στην Ε.Ε., ή οι δρόμοι γύρω από κτήρια – υποψήφιους στόχους (Αμερικάνικη πρεσβεία, Μέγαρο Μαξίμου, κ.ο.κ.)· μόνιμα μπλόκα και σημεία ελέγχου γύρω από “επικίνδυνες” περιοχές, όπως τα Εξάρχεια ή οι καταυλισμοί των τσιγγάνων στα δυτικά προάστια, αλλά και γύρω από περιοχές “σε κίνδυνο”, όπως οι γειτονιές των πλουσίων και οι ζώνες έντονες επιχειρηματικής δραστηριότητας. Και βέβαια, η πιο στέρεη και απαραίτητη από όλες αυτές τις βάσεις, η ειχώρηση στην εκτελεστική εξουσία του δικαίωματος να δρα σχεδόν ανενόχλητα μέσα σε ένα καθεστώς μόνιμης έκτακτης ανάγκης. Να σπρώχνει, μέσα από επάλληλα κύματα ολοκληρωτισμού, την έννοια της νομιμότητας στην αστική δημοκρατία, που η ίδια έχει θεσμοθετήσει, στα όρια της υπαρξής της.

Οι έννοιες του νόμου και της νομιμότητας έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τα παραπάνω. Όπως και η γλώσσα, στην οποία αναφερθήκαμε προηγουμένως, έτσι και οι δύο αυτές έννοιες αποτελούν κατά κάποιο τρόπο γέφυρα ανάμεσα στον κόσμο των ιδεών και τον υλικό κόσμο. Αποτελούν ταυτόχρονα έκφραση της ιδέας που έχει η αστική δημοκρατία για τον εαυτό της (αλλά και της ιδέας που θέλει να έχουν οι άλλοι γι αυτήν) και υλοποίηση της ιδέας αυτής. Η σύμπνοια

ανάμεσα στους δύο αυτούς κόσμους είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη και των δύο. Με άλλα λόγια, η εμφανής και υλική στρατιωτικοποίηση του δημόσιου χώρου της πόλης, δεν θα μπορούσε να υπάρξει αν δεν είχε το ισοζύγιο της στον κόσμο των ιδεών. Αν δεν υπήρχε η εξοικείωση (με) και η αποδοχή μιας υφέρπουσας στρατιωτικοποίησης στον τρόπο σκέψης, αλλά και στο επίπεδο των σχέσεων, από τις καθημερινές σχέσεις μέχρι τις σχέσεις μας με τους θεσμούς και την εξουσία.

Για παράδειγμα, το γεγονός ότι ο δημόσιος χώρος των πόλεων έχει μετατραπεί σε μεγάλο βαθμό από χώρο κοινωνικών ζυμώσεων σε χώρο εμπορικών ανταλλαγών, αλλά και σε προϊόν προς πώληση, προϋποθέτει, αλλά έχει και σαν συνέπεια, να είναι απαραίτητη η εύρυθμη λειτουργία του και η αδιάκοπη ροή ανθρώπων και εμπορευμάτων μέσα σε αυτόν. Η προϋπόθεση αυτή, όταν δεν μπορεί να εξασφαλιστεί με όρους κοινωνικής συναίνεσης, θα εξασφαλιστεί με όρους (στρατιωτικής) επιβολής. Αντίστοιχα, αυτό που επιτρέπει στην εξουσία να επιβάλλει με στρατιωτικούς όρους την εύρυθμη ροή στον δημόσιο χώρο, δηλαδή την πλήρη κανονικοποίηση και τον έλεγχο του, είναι το γεγονός ότι μεγάλο μέρος της κοινωνίας αντιλαμβάνεται ως πιο σημαντική την εμπορική διάσταση του δημόσιου χώρου από την κοινωνική.

Ένα άλλο από παράδειγμα είναι αυτό που αφορά τον έλεγχο. Είναι κοινή διαπίστωση ότι ο έλεγχος στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες είναι πλέον διάχυτος και εκφράζεται σε μοριακό επίπεδο και σε διάφορες εκφάνσεις της καθημερινότητας: από την ψηφιοποίηση των προσωπικών δεδομένων, και άρα την άμεση ανάκλησή τους ανά πάσα στιγμή από τις αρχές, μέχρι την πανεύκολη πλέον παρακολούθηση της προσωπικής επικοινωνίας, ακόμα και τον εντοπισμό της κίνησης του καθένα, με μέσα όπως τα GPS για να ελέγχονται όσοι δουλεύουν στις μεταφορές, ή τα ηλεκτρονικά βραχιολάκια για τους κρατούμενους.

Το ένα μέρος του ελέγχου, αυτό που γίνεται εύκολα αντιληπτό σαν τέτοιο, αφορά την καταστολή του “εσωτερικού εχθρού”. Σε

κοινωνίες στις οποίες οξύνονται οι κοινωνικές και ταξικές ανισότητες, η ανάγκη ελέγχου και καταστολής ενός πληθυσμού που μπορεί πιθανά να αναπτύξει εξεγερσιακές τάσεις, ή απλά τάσεις άρνησης του υπάρχοντος, γίνεται όλο και πιο έντονη. Όσο πιο πολύ εντατικοποιείται η εκμετάλλευση στην δουλειά, τόσο πιο πολύ θα εντατικοποιείται ο έλεγχος ενάντια στις μικρές πράξεις ανυποταξίας: η κάμερα θα αποτρέπει τον μπάρμαν να κλέψει τα ρέστα από το ταμείο, το GPS θα αποτρέπει τον μεταφορέα να κάνει μια στάση να τα πει με έναν φίλο, το μπλοκάρισμα συγκεκριμένων ιστοσελίδων θα αποτρέπει τον υπάλληλο να χαζέψει στο ίντερνετ, πόσο μάλλον που η οθόνη του υπολογιστή του είναι στημένη με τρόπο που να μπορεί να την δει ο καθένας...

Αλλά και σε ένα γενικότερο επίπεδο, η ανάγκη διαχείρισης ενός πληθυσμού κοινωνικά, φυλετικά και πολιτισμικά ανομοιογενούς, όπως γίνονται οι σύγχρονες δυτικές κοινωνίες με τις τεράστιες μετακινήσεις πληθυσμών, προϋποθέτει τον έλεγχο των διαφορετικών μερών του. Προϋποθέτει τον εντοπισμό του “εσωτερικού εχθρού” μέσα σε ένα σύνολο, το κοινωνικό σύνολο, το οποίο θεωρητικά θα έπρεπε να είναι ομοιογενές και να έχει ίση αντιμετώπιση από την εξουσία. Αδυνατώντας η εξουσία να νομιμοποιήσει τη συλλήβδην καταστολή κοινωνικών συνόλων (πέρα από έκτακτες καταστάσεις, όπως οι εξεγέρσεις, ή από σύνολα που θεωρούνται εκ προοιμίου ξένο σώμα, όπως οι μετανάστες χωρίς χαρτιά) μετακυλίζει τον μοριακό αυτό έλεγχο σε τρόπους συμπεριφοράς, σε νόρμες, από τις οποίες όταν ξεφύγει κανείς θεωρείται ύποπτος.

Η συνθήκη αυτή στηρίζεται σε δύο προϋποθέσεις: αφενός, ότι υπάρχει η δυνατότητα παρακολούθησης του καθένα στην καθημερινότητά του. Τη δυνατότητα αυτή τη δίνει η ψηφιακή τεχνολογία, με την καταγραφή της κάθε μικροκίνησης και τη συλλογή δεδομένων για τον καθένα. Οι αγορές μέσω πιστωτικών καρτών ή με την χρήση ειδικών καρτών “προσφοράς” (όπως οι κάρτες των σούπερ μάρκετ), η περιήγηση στο διαδίκτυο, η χρήση ηλεκτρονικών πάσων και εισιτηρίων (ιδιαίτερα διαδεδομένη στο εξωτερικό), η ψηφιοποίηση

των προσωπικών εγγράφων και άλλων προσωπικών δεδομένων, δίνουν τη δυνατότητα δημιουργίας ενός λεπτομερέστατου προφίλ του καθένα, των προτιμήσεων του, των διαδρομών του και των συνηθειών του.

Αφετέρου, ότι υπάρχει η πίστη στη δυνατότητα πρόβλεψης και απόλυτου ελέγχου μελλοντικών καταστάσεων μέσω της επεξεργασίας όλων αυτών των δεδομένων που έχουμε πλέον τη δυνατότητα να συλλέγουμε για το περιβάλλον μας και για τους γύρω μας. Και βέβαια, ότι αυτοί που έχουν τη δυνατότητα να επεξεργαστούν τα δεδομένα αυτά, αλλά και να θέσουν τους κανόνες για το ποια είναι αποδεκτή νόρμα και πότε παρεκκλίνει κάποιος από αυτήν, ότι το κάνουν για το “κοινό καλό”. Μόνο έτσι μπορεί να δικαιολογηθεί το ότι το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας έχει εκχωρήσει αβίαστα το δικαίωμα παρακολούθησης του σε κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς. Ότι η δεύτερη όψη της παρακολούθησης, η λιγότερο εμφανής, αφορά το σύνολο της κοινωνίας, αλλά και ότι η κοινωνία, καθώς φαίνεται, δεν την αντιλαμβάνεται καν σαν τέτοια.

Ορισμένες από τις σκέψεις αυτές αναλύει και τεκμηριώνει ο Stephen Graham στο βιβλίο του “Cities under siege”, την εισαγωγή του οποίου αποφασίσαμε να μεταφράσουμε. Πιο συγκεκριμένα, η εισαγωγή χωρίζεται σε οχτώ υποκεφάλαια. Σε έναν πρώτο χρόνο, ο συγγραφέας σκιαγραφεί το σύγχρονο τοπίο στρατιωτικοποίησης και το σύγχρονο δόγμα πολέμου, και το πως αυτό εφαρμόζεται ή επηρεάζει τόσο τις δυτικές μητροπόλεις όσο και τις χώρες που βρίσκονται υπό τον αποικιακού τύπου έλεγχο της Δύσης. Στη συνέχεια, αναφέρεται στην σύζευξη στρατιωτικών και πολιτειακών εφαρμογών προηγμένης τεχνολογίας και στο πως αυτή βρίσκει την εφαρμογή της σε αυτό που ονομάζει στρατιωτική πολεοδομία. Ο όρος αυτός αποτελεί κεντρικό σημείο της ανάλυσής του, και στο υπόλοιπο της εισαγωγής, ο συγγραφέας θα παραθέσει τα βασικά του γνωρίσματα. Τη μεταμόρφωση του σύγχρονου αστικού τοπίου κάτω από την απειλή του ασύμμετρου πολέμου, αλλά και υπό το νέο δόγμα ασφάλειας που αυτός συνεπάγεται. Την αμφίδρομη ανταλλαγή γνώσεων και πληροφοριών ανάμεσα σε

όσους κηρύσσουν τους σύγχρονους πολέμους που διεξάγει η Δύση ανά τον κόσμο, και όσους είναι επιφορτισμένοι με την καταπολέμηση του εσωτερικού εχθρού μέσα στις δυτικές μητροπόλεις, με λίγα λόγια ανάμεσα στον στρατό και την αστυνομία. Την οικονομική διάσταση όλου αυτού του δόγματος ασφάλειας και του σύγχρονου πολέμου. Τη χρήση των υποδομών των πόλεων σαν βασικό στοιχείο του πολέμου αυτού. Και τέλος, την σύνδεση της αστικής λαϊκής κουλτούρας με την στρατιωτικοποίηση.

Ως ομάδα βιβλιοθήκης της συνέλευσης κατοίκων Βύρωνα Καισαριανής Παγκρατίου, αποφασίσαμε να μεταφράσουμε/ αποδώσουμε αυτό το κείμενο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υιοθετούμε ή συμφωνούμε με όλες τις απόψεις που εκφράζονται σε αυτό. Πιστεύουμε όμως ότι αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο κατανόησης και ανάλυσης όλου αυτού του πλέγματος, που φαίνεται να σφίγγει όλο και πιο ασφυκτικά τον κλοιό του γύρω μας και να εμποτίζει όλο και πιο πολλές πτυχές της καθημερινότητάς μας. Στεκόμενοι έμπρακτα ενάντια στο υπάρχον και προσβλέποντας στην ανατροπή του, πιστεύουμε ότι η διάχυση της γνώσης που θα μας βοηθήσει στην καταπολέμησή του αποτελεί ένα ακόμη εργαλείο στα χέρια των καταπιεσμένων, ένα ακόμη μέσο ενδυνάμωσης του αγώνα προς την κοινωνική απελευθέρωση.

Δεκέμβριος 2015

*Ομάδα Βιβλιοθήκης
της Συνέλευσης κατοίκων Βύρωνα - Καισαριανής - Παγκρατίου*

“Στόχος Αναχαιτίσθη...”

Στις 14 Νοεμβρίου 2007, η Jacqui Smith, η τότε Υπουργός Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου, ανακοίνωσε την έναρξη ενός από τα πιο φιλόδοξα εγχειρήματα ασφάλειας που αναλάμβανε ποτέ κράτος, ώστε να εντοπίζει και να παρακολουθεί συστηματικά όλα τα άτομα που εισέρχονται ή αποχωρούν από τη βρετανική επικράτεια. Το e-Borders, αυτό το ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο πρόγραμμα, έχει ως στόχο να αναπτύξει πολύπλοκους υπολογιστικούς αλγορίθμους, καθώς και τεχνικές συλλογής δεδομένων, για να ταυτοποιεί άτομα ή συμπεριφορές «παράνομες» ή απειλητικές, πριν καν διασχίσουν τα εδαφικά όρια της χώρας. Το μέσο αυτό βασίζεται στην τεχνολογία που αναπτύχθηκε από την κοινοπραξία Trusted Borders, η οποία διευθύνεται από τη γιγαντιαία εταιρία στρατιωτικού οπλισμού Raytheon.¹

Το πρόγραμμα e-Borders είναι βασισμένο σε ένα όνειρο τεχνολογικής παντογνωσίας: τον εντοπισμό όλων όσων περνούν τα σύνορα του Ηνωμένου Βασιλείου χρησιμοποιώντας αρχεία από παρελθούσα δραστηριότητα και διασυνδέσεις, ώστε να αναγνωρίζονται μέλλουσες απειλές πριν να υλοποιηθούν². Η Smith υποσχέθηκε ότι, όταν το πρόγραμμα τεθεί σε λειτουργία το 2014 –αν και πολλοί ισχυρίζονται ότι δεν μπορεί να λειτουργήσει– ο έλεγχος

1 [ΣΤΜ] Η Raytheon είναι η τέταρτη μεγαλύτερη εταιρία της βιομηχανίας όπλων (στοιχεία 2013) και ο μεγαλύτερος παραγωγός τηλεκατευθυνόμενων βλημάτων παγκοσμίως. Στην Ελλάδα συνεργάζεται και με την Intracom Defense Electronics –εταιρία του ομώνυμου ομίλου– για το πρόγραμμα του πυραύλου επιφανείας-αέρος ESSM του NATO.

2 [ΣΤΜ] Τελικά μετά από πολλές αλλαγές, καθυστερήσεις και δικαστικές διαμάχες με την Raytheon η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου τερμάτισε το συμβόλαιο για την ολοκλήρωση του προγράμματος e-Borders. Παρόλα αυτά η «δουλειά» που μέχρι τότε είχε γίνει δεν επρόκειτο να μείνει ανεκμετάλλευτη και όπως ανακοινώθηκε θα ενσωματωθεί στο νέο πρόγραμμα ασφάλειας συνόρων Border Systems Programme.

των συνόρων και η ασφάλεια θα αποκατασταθούν στο Ηνωμένο Βασίλειο, σε έναν κόσμο όπου επικρατεί αυξημένη κινητικότητα και ανασφάλεια. Προέβλεψε πως «όλοι όσοι ταξιδεύουν προς το Ηνωμένο Βασίλειο θα ελέγχονται με βάση λίστες απαγόρευσης πτήσης και λίστες στόχων προς αναχαίτιση [...] Μαζί με τη βιομετρική βίζα³, αυτά τα μέτρα θα κρατήσουν τον κίνδυνο μακριά από τις ακτές μας... Συνοπλοποιώντας τον διπλό έλεγχο στα σύνορα και τις ταυτότητες για αλλοδαπούς, σύντομα θα έχουμε έναν τριπλό έλεγχο στην χώρα».

Η γλώσσα που χρησιμοποιεί εδώ η Smith –«λίστες στόχων», «έλεγχος», «βιομετρική βίζα» κ.ο.κ.– είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτική. Η μαζική και παγκόσμια ανάπτυξη βαθιά «τεχνοφιλικών» (technophilic) προγραμμάτων κρατικής επιτήρησης, όπως το e-Borders, είναι ενδεικτική της τρομακτικής στρατιωτικοποίησης της κοινωνίας των πολιτών – της επέκτασης των στρατιωτικών αντιλήψεων περί εντοπισμού, ταυτοποίησης και στοχοποίησης στους χώρους και τις ροές της καθημερινής ζωής. Πράγματι, τέτοιου είδους προγράμματα δεν είναι απλά μία κρατική απάντηση σε νέες απειλές για την ασφάλεια. Αντίθετα, σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση και την αυξανόμενη αστικοποίηση, [τα προγράμματα αυτά] αντιπροσωπεύουν δραστικές προσπάθειες, με στόχο να μεταφερθούν στη διακυβέρνηση της αστικής κοινωνίας των πολιτών μακροχρόνια στρατιωτικά όνειρα περί παντογνωσίας, μέσω υψηλών τεχνολογιών και εξορθολογισμού.

Αν προσθέσουμε σε αυτά το ότι, τόσο το στρατιωτικό δόγμα όσο και το δόγμα ασφάλειας των δυτικών κρατών επικεντρώνεται πλέον στην αναγνώριση στασιαστών, τρομοκρατών, και ενός μεγάλου εύρους περιρρέουσων απειλών από το χάος της αστικής

3 [ΣΤΜ] Τα βιομετρικά χαρακτηριστικά είναι μοναδικά, μετρήσιμα, φυσικά γνωρίσματα που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση ενός ατόμου. Τέτοια είναι η ίριδα του ματιού, οι αποστάσεις μεταξύ ματιών-μύτης-στόματος και τα δακτυλικά αποτυπώματα. Τα δεδομένα αυτά αποθηκεύονται στο chip του διαβατηρίου (προφανώς μαζί με οποιαδήποτε άλλη πληροφορία) και θεωρείται ότι προσφέρουν αναβαθμισμένο επίπεδο ασφαλείας έναντι της πλαστογραφίας.

ζωής, το παραπάνω γεγονός γίνεται ακόμα πιο σαφές. Πόσο μάλλον που το τελευταίο δόγμα τονίζει πως, είτε πρόκειται για τις ουρές στο αεροδρόμιο του Heathrow και τις στάσεις του μετρό στο Λονδίνο είτε τους δρόμους της Καμπούλ και της Βαγδάτης, πρέπει να βρεθούν τρόποι ώστε τέτοια άτομα ή απειλές να αναγνωρίζονται, πριν να πραγματώσουν τα δυνητικά θανατηφόρα σχέδιά τους, στο σημείο που είναι ακόμα ουσιαστικά αδιαχώριστοι από τον ευρύτερο αστικό πληθυσμό. Εξ ου και η ταυτόχρονη επιβαλλόμενη τάση σε πόλεις, τόσο στην καρδιά του καπιταλισμού στον ανεπτυγμένο Βορρά, όσο και στις παγκόσμιες αποικιοποιημένες περιφέρειες και σύνορα, ώστε να εγκαθιδρυθούν συστήματα παρακολούθησης υψηλής τεχνολογίας, τα οποία συλλέγουν συσσωρευμένα δεδομένα για το παρελθόν, με σκοπό την αναγνώριση μελλοντικών απειλών.

Οι γιοί τους ενάντια στη σιλικόνη μας

Οι ρίζες τέτοιων οραμάτων πολέμου και ασφάλειας στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο βρίσκονται σε φαντασιώσεις, κατά τις οποίες η Δύση ζεύεται την απόρθητη τεχνολογική της δύναμη, για να αποκαταστήσει την παραπαίουσα στρατιωτική, οικονομική και πολιτική της ανωτερότητα. «Τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό της χώρας», έγραφαν οι Αμερικάνοι θεωρητικοί της ασφάλειας Mark Mills και Peter Huber, στην δεξιά εφημερίδα *City Journal*, έναν χρόνο μετά τις επιθέσεις της 11/09, «θα καταλήξει να είναι μία υπόθεση των γιων τους εναντίον της σιλικόνης μας. Η σιλικόνη μας θα νικήσει⁴».

Οι Huber και Mills προβλέπουν ένα μέλλον βγαλμένο κατευθείαν από το *Minority Report*⁵. Στο όραμά τους, ένα ολόκληρο

4 Mark Mills και Peter Huber, "How Technology Will Defeat Terrorism", *City Journal*, Winter 2002.

5 [ΣτΜ] Έργο του Steven Spielberg βασισμένο σε ένα διήγημα του Philip K. Dick. Σε

πακέτο συστημάτων παρακολούθησης και εντοπισμού αναδύεται πίσω από υψηλής τεχνολογίας τρόπους κατανάλωσης, επικοινωνίας και μεταφορών, που διαπερνούν κάθε όψη της ζωής στις δυτικές πόλεις. Συγκρίνοντας διαρκώς την τρέχουσα συμπεριφορά των ατόμων με τεράστιες βάσεις δεδομένων, στις οποίες εγγράφονται παλιότερα γεγονότα και διασυνδέσεις, αυτά τα συστήματα εντοπισμού –τουλάχιστον, έτσι ισχυρίζονται– θα επισημαίνουν αυτόματα το πότε τα σώματα ασφαλείας, οι χώροι και τα συστήματα υποδομής της πόλης πρόκειται να δεχθούν τρομοκρατική επίθεση. Έτσι, αυτό που οι Huber και Mills ονομάζουν «αξιόπιστους» ή «συνεργάσιμους στόχους» διαχωρίζεται διαρκώς από τους «μη συνεργάσιμους» και τις προσπάθειές τους να χρησιμοποιήσουν ταχυδρομικά, ηλεκτρικά, διαδικτυακά, οικονομικά, αεροπορικά και μεταφορικά συστήματα ως μέσα προώθησης αντίστασης και βίας. Στην πραγματικότητα, το όραμα των Huber και Mills ζητάει μία επέκταση συστημάτων ασφάλειας και παρακολούθησης, παρόμοιων με αυτά των αεροδρομίων, που θα καλύπτουν ολόκληρες πόλεις και κοινωνίες, χρησιμοποιώντας ως βάση τα υψηλής τεχνολογίας μέσα κατανάλωσης και κινητικότητας που ήδη υπάρχουν στις δυτικές πόλεις.

Όσον αφορά στα αποικιακά σύνορα, που εξακολουθούν να αντιστέκονται, οι Huber και Mills, όπως πολλοί Αμερικάνοι θεωρητικοί του στρατού και της ασφάλειας, ονειρεύονται έναν συνεχή, αυτοματοποιημένο και ρομποτικό αντιεξεγερσιακό πόλεμο. Χρησιμοποιώντας παρόμοια συστήματα με αυτά που χρησιμοποιούνται στις αμερικανικές πόλεις, αλλά αυτήν τη φορά έχοντας εξασφαλισμένο το κυριαρχικό δικαίωμα να σκοτώνουν αυτόνομα, φαντάζονται πως τα αμερικανικά στρατεύματα μπορεί να απαλλαχθούν από την βρώμικη δουλειά του να πολεμούν και να σκοτώνουν επί τόπου σε συνοριακές ζώνες που αστικοποιούνται με ταχύτατους ρυθμούς. Έτσι, ορδές μικροσκοπικών, οπλισμένων

ένα δυστοπικό μέλλον, μια ειδική ομάδα της αστυνομίας μπορεί και προβλέπει τα εγκλήματα και παρεμβαίνει, πριν αυτά να συμβούν, συλλαμβάνοντας παρόλα αυτά τους δράστες.

μη-επανδρωμένον αεροσκαφών (drones), εξοπλισμένα με εξελιγμένους αισθητήρες και ικανά να επικοινωνούν μεταξύ τους, θα διασκορπιστούν και θα περιφέρονται μόνιμα πάνω από δρόμους, ερήμους και λεωφόρους. Οι Huber και Mills ονειρεύονται ένα μέλλον, όπου τέτοιες ορδές ρομποτικών στρατιωτών θα εργάζονται ακατάπαυστα για να επιβάλλουν την καταστροφική τους δύναμη με ακρίβεια, σύνεση και από ασφαλή απόσταση – βδομάδα τη βδομάδα, χρόνο το χρόνο, για όσο κι αν χρειαστεί»⁶.

Τέτοιες φαντασιώσεις παντοδυναμίας, χάρη στην υψηλή τεχνολογία, είναι πολλά παραπάνω από απλή επιστημονική φαντασία. Για παράδειγμα, παράλληλα με την κατασκευή του προγράμματος e-Borders για το Ηνωμένο Βασίλειο, η Raytheon είναι επίσης ο βασικός κατασκευαστής τόσο των πυραύλων όσο και των μη επανδρωμένων αεροσκαφών, που χρησιμοποιεί η CIA για τις δολοφονικές επιδρομές της στην Μέση Ανατολή και το Πακιστάν από το 2002. Η Raytheon βρίσκεται, επίσης, στην καρδιά μιας σειράς από ήδη υπαρκτά σχέδια του αμερικανικού στρατού, που στοχεύουν στην χρήση υπολογιστικών προγραμμάτων, τα οποία θα επιτρέπουν σε ρομποτικά όπλα να στοχεύουν και να σκοτώνουν τους αντιπάλους τους αυτόματα, χωρίς καμία ανθρώπινη διαμεσολάβηση, όπως οραματίζονταν οι Huber και Mills.

Η νέα στρατιωτική πολεοδομία

Η σύζευξη ανάμεσα σε στρατιωτικές και πολιτειακές εφαρμογές προηγμένης τεχνολογίας –ανάμεσα στην επιτήρηση και τον έλεγχο της καθημερινότητας στις πόλεις της Δύσης και την επιδίωξη επιθετικών αποικιακών πολέμων, καθώς και πολέμων για την αναζήτηση πρώτων υλών– βρίσκεται στο επίκεντρο μιας πολύ πιο ευρείας σειράς τάσεων, που χαρακτηρίζουν την νέα στρατιωτική

⁶ Mills και Huber, “How Technology Will Defeat Terrorism”, City Journal, Winter 2002.

πολεοδομία. Βέβαια, οι επιπτώσεις που μπορεί κανείς να παρατηρήσει στο δυτικό αστικό περιβάλλον διαφέρουν παρασάγγας από αυτές σε μια εμπόλεμη ζώνη. Όμως, το πιο σημαντικό είναι πως αυτές οι υψηλής τεχνολογίας πράξεις βίας στηρίζονται σε μια σειρά από κοινές ιδέες.

Θεμελιώδης για την νέα στρατιωτική πολεοδομία είναι η αλλαγή παραδείγματος που καθιστά τους δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους των πόλεων, καθώς και την υποδομή τους –μαζί με τον αστικό πληθυσμό τους– πηγή στόχων και απειλών. Αυτό είναι έκδηλο στην ευρέως διαδεδομένη χρήση της έννοιας του πολέμου ως κυρίαρχη μεταφορά, όταν περιγράφεται η συνεχής και απεριόριστη συνθήκη των αστικών κοινωνιών – σε πόλεμο ενάντια στα ναρκωτικά, ενάντια στον τρόμο, ενάντια στην ίδια την ανασφάλεια. Αυτή η εξέλιξη συμπεριλαμβάνει και την υποβόσκουσα στρατιωτικοποίηση ενός μεγάλου εύρους πολιτικών συζητήσεων, αστικών τοπίων και κυκλωμάτων αστικών υποδομών, καθώς και ολόκληρες σφαίρες λαϊκής και αστικής κουλτούρας. Οδηγεί στην υφέρπουσα και ύπουλη διάχυση στρατιωτικοποιημένων συζητήσεων σχετικά με την ασφάλεια σε κάθε βήμα της ζωής. Μαζί, για ακόμη μια φορά, εργάζονται σκληρά, ώστε να φέρουν στην καρδιά της απλής, καθημερινής ζωής στην πόλη ιδέες περί επιδίωξης και προετοιμασίας για πόλεμο, συνυφασμένες με στρατιωτικές λογικές.

Αστικοποιώντας την ασφάλεια

Όπως και στη συνταγή των Huber και Mills για το μέλλον, η στρατιωτική πολεοδομία, σε όλη την πολυπλοκότητα και το εύρος της, στηρίζεται σε μία κεντρική ιδέα: οι στρατιωτικοποιημένες τεχνικές εντοπισμού και στοχοποίησης πρέπει μονίμως να εποικίζουν το τοπίο της πόλης και τους χώρους της καθημερινότητας τόσο στις “πατρίδες” και στις πόλεις στην Δύση, όσο και στα παγκόσμια

νεοαποικιακά σύνορα. Για τους σύγχρονους γκουρού της ασφάλειας και του στρατού, αυτό κρίνεται απαραίτητο, και θεωρείται το μόνο κατάλληλο μέσο για να αντιμετωπιστεί η νέα πραγματικότητα αυτού που ονομάζουν “ασύμμετρο” ή “άτακτο” πόλεμο.

Τέτοιου είδους πόλεμοι φέρνουν μη-κρατικούς τρομοκράτες ή εξεγερμένους αντιμέτωπους με τις οπλισμένες με υψηλή τεχνολογία δυνάμεις ασφαλείας, στρατιωτικές δυνάμεις και δυνάμεις μυστικών υπηρεσιών των εθνών-κρατών και της συνεχώς αυξανόμενης συστοιχίας των ιδιωτικών και εταιρικών συμμάχων τους. Χωρίς να φοράνε στολές και σε μεγάλο βαθμό, χωρίς να είναι δυνατό να τους ξεχωρίσει κανείς από τον υπόλοιπο πληθυσμό της πόλης, οι μη-κρατικοί μαχητές, πολιτοφύλακες, εξεγερμένοι και τρομοκράτες παραμονεύουν αόρατοι χάρη στην ανωνυμία που τους προσφέρουν οι ακμάζουσες πόλεις ανά τον κόσμο (ειδικά οι γρήγορα αναπτυσσόμενες φτωχογειτονιές). Εκμεταλλεύονται και στοχοποιούν τα σπειροειδή κυκλώματα και τις αρτηρίες που ενώνουν τις μοντέρνες πόλεις: το διαδίκτυο, το YouTube, την τεχνολογία GPS, τα κινητά τηλέφωνα, τις αερομεταφορές, τον παγκόσμιο τουρισμό, τη διεθνή μετανάστευση, το δίκτυο των λιμανιών, την παγκόσμια οικονομία, ακόμα και τις ταχυδρομικές υπηρεσίες και τα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας.

Οι τρομοκρατικές βιαιοπραγίες στη Νέα Υόρκη, την Ουάσιγκτον, τη Μαδρίτη, το Λονδίνο και τη Βομβάη (για να αναφερθούμε σε ορισμένα μόνο μέρη που δέχθηκαν επίθεση), μαζί με κρατικές στρατιωτικές επιθέσεις στη Βαγδάτη, τη Γάζα, τη Ναμπλούς, τη Βηρυτό, το Γκρόζνι, τη Μογκαντίσου και τη Νότια Οσσετία, καταδεικνύουν ότι ο ασύμμετρος πόλεμος είναι το όχημα για την άσκηση πολιτικής βίας σε διακρατικά εδάφη. Όλο και πιο συχνά, οι σύγχρονες πολεμικές συγκρούσεις λαμβάνουν χώρα σε σούπερ μάρκετ, συγκροτήματα πολυκατοικιών, τούνελ του μετρό και βιομηχανικές περιοχές, και όχι πια σε ανοιχτά πεδία, σε ζούγκλες ή ερήμους.

Όλα αυτά σημαίνουν πως, το δίχως άλλο, για πρώτη φορά μετά τον Μεσαίωνα, οι εντοπισμένες γεωγραφίες των πόλεων και τα

συστήματα που τις αλληλοδιαπλέκουν αρχίζουν να κυριαρχούν στις συζητήσεις γύρω από τον πόλεμο, τη γεωπολιτική και την ασφάλεια. Στο νέο στρατιωτικό δόγμα του ασύμμετρου πολέμου –που ονομάζεται επίσης και «σύγκρουση χαμηλής έντασης», «δικτυακός πόλεμος», «μακροχρόνιος πόλεμος» ή «πόλεμος τέταρτης γενιάς»– τα κοινότοπα και καθημερινά μέρη, οι διαδρομές και οι χώροι της πόλης γίνονται το κυρίαρχο «πεδίο σύγκρουσης»⁷ τόσο στο εσωτερικό των δυτικών κρατών όσο και στο εξωτερικό.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, το δόγμα ασφάλειας και το στρατιωτικό δόγμα της Δύσης επαναπροσδιορίζεται με γοργούς ρυθμούς, με τρόπους που θολώνουν δραστικά τον νομικό και επιχειρησιακό διαχωρισμό ανάμεσα στην αστυνόμευση, την κατασκοπία και τον στρατό· τις διακρίσεις μεταξύ πολέμου και ειρήνης· και αυτές μεταξύ των τοπικών, των εθνικών, και των διεθνών [στρατιωτικών] επιχειρήσεων. Ολοένα και περισσότερο, οι πόλεμοι και οι σχετικές με αυτούς κινητοποιήσεις, σταματάνε να είναι περιορισμένοι στον χρόνο και τον τόπο και γίνονται αντ' αυτού χωρίς όρια και λίγο ή πολύ μόνιμοι. Την ίδια στιγμή, τα κρατικά κέντρα εξουσίας σπαταλάνε όλο και περισσότερους πόρους στην προσπάθειά τους να διαχωρίσουν τα άτομα που κρίνονται ως κακόβουλα και απειλητικά από αυτά που κρίνονται ως πολύτιμα και απειλούμενα, μέσα στους χώρους της καθημερινότητας των πόλεων και στις υποδομές που τις διασυνδέουν. Αντί για θεσμικά κατοχυρωμένα ή ανθρώπινα δικαιώματα και νομικά συστήματα που θα στηρίζονται σε μία έννοια διεθνούς ιδιότητας του πολίτη, αυτές οι αναδυόμενες πολιτικές ασφάλειας στηρίζονται στην κατηγοριοποίηση ατόμων, τόπων, συμπεριφορών, διασυνδέσεων και ομάδων. Τέτοιες πρακτικές κατηγοριοποιούν αυτά τα υποκείμενα σε διαβαθμίσεις επικινδυνότητας, που βασίζονται στην υποτιθέμενη σχέση τους με τη βία, την αναταραχή ή την αντίσταση ενάντια στους κυρίαρχους γεωγραφικούς κανόνες που συντηρούν τον παγκόσμιο,

7 Tim Blackmore, *War X: Human Extensions in Battlespace*, Toronto: University of Toronto Press, 2005.

νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό.

Στη Δύση, αυτή η μετατόπιση απειλεί να επανανοηματοδοτήσει έννοιες, όπως η ιδιότητα του πολίτη και τα εθνικά σύνορα, που είναι κεντρικά στην σύλληψη των Δυτικών εθνών-κρατών από τα μέσα του δέκατου έβδομου αιώνα. Μια αυξανόμενη εμμονή γύρω από την κατηγοριοποίηση των κινδύνων μπορεί να χρησιμοποιήσει τα εργαλεία της εθνικής ασφάλειας για να διαμελίσει ιδέες που αποτελούσαν τα θεμέλια της έννοιας της διεθνούς υπηκοότητας. Για παράδειγμα, οι Η.Π.Α. πιέζουν ήδη τη Βρετανία να εφαρμόσει ένα ειδικό σύστημα για τη βίζα για τους Βρετανούς πολίτες που θέλουν να επισκεφτούν την Αμερική και οι οποίοι έχουν στενές σχέσεις με το Πακιστάν. Με άλλα λόγια, τέτοιου είδους εξελίξεις απειλούν να καθιερώσουν συνοριακές πρακτικές μέσα στα εδάφη των εθνών-κρατών – θέτοντας υπό αμφισβήτηση τον ορισμό των γεωγραφικών και κοινωνικών “εντός” και “εκτός” των πολιτικών κοινοτήτων. Η διαδικασία αυτή, από την άλλη πλευρά, προχωράει παράλληλα με την ανάδυση σημείων εθνικών συνόρων μέσα στα εδαφικά όρια των κρατών σε αεροδρόμια, τελωνεία, τερματικούς διαδικτυακούς σταθμούς και σιδηροδρομικούς σταθμούς τρένων ταχείας κυκλοφορίας.

Εν τω μεταξύ, τα κυβερνητικά όπλα αστυνόμευσης, ασφάλειας και κατασκοπίας επεκτείνονται και αυτά με την σειρά τους εκτός των συνόρων της εθνικής κυριαρχίας, καθώς δημιουργούνται διεθνή συστήματα παρακολούθησης για να ελέγχουν τα παγκόσμια συστήματα αερομεταφορών, λιμανιών, εμπορίου, οικονομικών συνδιαλλαγών και επικοινωνίας. Για παράδειγμα, ηλεκτρονικά προγράμματα συνόρων –όπως αυτό της Raytheon στην Βρετανία– ενσωματώνονται σε διεθνή συστήματα, έτσι ώστε να μπορούν να ανασυρθούν δεδομένα σχετικά με την συμπεριφορά και τις διασυνδέσεις των επιβατών, πριν να επιχειρήσουν να επιβιβαστούν σε αεροπλάνα που έχουν ως προορισμό τους την Ευρώπη ή τις Η.Π.Α. Αντίστοιχα, και οι δυνάμεις αστυνόμευσης επεκτείνονται πέρα από τα σύνορα των εθνών-κρατών. Η αστυνομία της Νέας Υόρκης, παραδείγματος χάριν, εγκαθίδρυσε πρόσφατα μια σειρά από δέκα

διεθνή γραφεία ως μέρος των αναπτυσσόμενων αντιτρομοκρατικών επιχειρήσεων της. Η υπέρ-εθνική αστυνόμευση πολλαπλασιάζεται στις διεθνείς πολιτικές συνόδους και στα αθλητικά γεγονότα. Σε μία παράλληλη κίνηση, οι καταυλισμοί για τους πρόσφυγες και όσους ζητούν άσυλο στήνονται όλο και πιο συχνά μακριά από τα εδαφικά σύνορα των πλούσιων καπιταλιστικών κρατών, ώστε τα άτομα που κρίνονται επιζήμια, ανάξια ή απειλητικά να στοιβάζονται και να αντιμετωπίζονται στην αφάνεια και σε απόσταση.

Η επέκταση των αστυνομικών δυνάμεων πέρα από τα εθνικά σύνορα συμπίπτει με μία περίοδο, κατά την οποία στρατιωτικές δυνάμεις αναπτύσσονται όλο και πιο συστηματικά στα Δυτικά κράτη. Οι Η.Π.Α. σύστησαν πρόσφατα, για πρώτη φορά, μία στρατιωτική μονάδα για την Βόρεια Αμερική: την Northern Command⁸. Πριν από αυτό, το συγκεκριμένο μέρος ήταν το μόνο κομμάτι του κόσμου που δεν καλυπτόταν με αυτόν τον τρόπο. Εξάλλου, η κυβέρνηση των Η.Π.Α. έχει σταδιακά μειώσει νομικά εμπόδια, που υπήρχαν για πολλά χρόνια, ως προς την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων στις βορειοαμερικανικές πόλεις. Στις Αμερικάνικες πόλεις γίνονται πλέον τακτικά ασκήσεις πολέμου σε αστικό περιβάλλον, που προσανατολίζονται σε προσομοιώσεις κρίσεων “εσωτερικής ασφάλειας”, καθώς και σε επεμβάσεις “ειρήνευσης” εξεγέρσεων στις πόλεις των αποικιακών περιφερειών στον παγκόσμιο νότο. Επιπλέον, σε μία δραματική σύγκλιση δογμάτων και τεχνολογίας, δορυφόροι υψηλής τεχνολογίας και μη-επανδρωμένα αεροσκάφη, που είχαν αναπτυχθεί για να παρακολουθούν απομακρυσμένους ψυχροπολεμικούς εχθρούς ή αντιφρονούντες, χρησιμοποιούνται όλο και πιο συχνά στις δυτικές πόλεις.

⁸ www.northcom.mil/.

Το μπούμερανγκ του Foucault

Η νέα στρατιωτική πολεοδομία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στα πειράματα, τους τρόπους στοχοποίησης και την τεχνολογία που αναπτύσσονται σε αποικιακές εμπόλεμες ζώνες, όπως η Γάζα ή η Βαγδάτη, καθώς και σε επιχειρήσεις ασφαλείας σε διεθνείς αθλητικές εκδηλώσεις ή πολιτικές διασκέψεις κορυφής. Τέτοιου είδους επιχειρήσεις λειτουργούν ως πεδία δοκιμών για την τεχνολογία και τις τεχνικές που πρόκειται μετέπειτα να πουληθούν μέσω των εγχώριων αγορών ασφαλείας οι οποίες βρίσκονται σε άνθηση ανά τον κόσμο. Μέσω τέτοιων διαδικασιών μίμησης, κατεχοχήν αποικιακά μοντέλα ειρήνευσης, στρατιωτικοποίησης και ελέγχου που διαμορφώνονται στους δρόμους του διεθνούς Νότου, εξαπλώνονται στα κέντρα του καπιταλισμού στον Βορρά. Η συνεργία αυτή μεταξύ ξένων και εγχώριων επιχειρήσεων ασφαλείας αποτελεί το δεύτερο καίριο χαρακτηριστικό γνώρισμα της αστικής πολεοδομίας.

Ο ακαδημαϊκός των Διεθνών Σπουδών Lorenzo Veracini έχει διαγνώσει μία θεαματική αναζωπύρωση στις εισαγωγές τυπικά αποικιακών πρακτικών και τεχνικών στην διαχείριση και την ανάπτυξη των πόλεων στους μητροπολιτικούς πυρήνες της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής. Μία τέτοια διαδικασία, ισχυρίζεται, σταδιακά ανατρέπει μία «κλασική και μακροχρόνια διάκριση μεταξύ ενός εξωτερικού και ενός εσωτερικού προσώπου της αποικιακής συνθήκης».⁹

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε, επομένως, ότι η αναζωπύρωση κατεχοχήν αποικιακών στρατηγικών ανάμεσα σε έθνη-κράτη όπως οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Ισραήλ στην τωρινή «μετααποικιακή» περίοδο δεν περιλαμβάνει μόνο την ανάπτυξη των τεχνικών της στρατιωτικής πολεοδομίας σε ξένες εμπόλεμες ζώνες, αλλά και την διάχυση και μίμησή τους με την εντατικοποίηση των μέτρων ασφαλείας της αστικής ζωής στη Δύση. Κατά τον δέκατο-

9 Lorenzo Veracini, "Colonialism Brought Home: On the Colonization of the Metropolitan Space", διαθέσιμο στο www.borderlands.net.au

ένατο αιώνα, τα Ευρωπαϊκά αποικιακά έθνη εισήγαγαν στις πόλεις τους την λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων, τις πανοπτικές φυλακές και την κατασκευή λεωφόρων, στα πρότυπα του Haussman, που διαπερνούσαν τις εξεγεγυμένες γειτονίες, αφού προηγουμένως είχαν πειραματιστεί με αυτές τις πρακτικές στα αποικιακά σύνορα. Έτσι και σήμερα, οι αποικιακές τεχνικές λειτουργούν μέσω αυτού που ο Michel Foucault ονόμασε «φαινόμενο μπούμερανγκ». «Δεν πρέπει ποτέ να ξεχάσουμε» γράφει ο Foucault,

ότι, ενώ η αποικιοκρατία, με τις τεχνικές και τα δικαστικά της όπλα, προφανώς μετέφερε ευρωπαϊκά μοντέλα σε άλλες ηπείρους, παράλληλα, λειτούργησε ως μπούμερανγκ για τις σχέσεις εξουσίας στη Δύση και για τους μηχανισμούς, τους θεσμούς και τις τεχνικές της εξουσίας. Μια ολόκληρη σειρά αποικιακών μοντέλων επανήλθε στη Δύση και το αποτέλεσμα ήταν πως η Δύση μπορούσε να εφαρμόσει κάτι που έμοιαζε με αποικισμό, ή ένα είδος εσωτερικής αποικιοκρατίας, στον ίδιο της τον εαυτό.

Στην τωρινή περίοδο, η νέα αστική πολεοδομία περιλαμβάνει μυριάδες εντυπωσιακά φουκωντιανά φαινόμενα μπούμερανγκ. Παραδείγματος χάριν, ισραηλινά drones σχεδιασμένα να υποδουλώσουν και να στοχοποιήσουν Παλαιστίνιους, χρησιμοποιούνται συστηματικά από τις αστυνομικές δυνάμεις στην Βόρεια Αμερική, την Ευρώπη και την Ανατολική Ασία. Ιδιωτικοί φορείς των αμερικανικών φυλακών υψίστης ασφαλείας είναι έντονα αναμειγμένοι στη λειτουργία του παγκόσμιου αρχιτελάγου που οργανώνει τη φυλάκιση και τα βασανιστήρια, που βρίσκονται σε έξαρση, από τη στιγμή που ξεκίνησε ο «πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία». Ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρίες μονοπωλούν τις συμβάσεις ανοικοδόμησης τόσο στο Ιράκ όσο και στη Νέα Ορλεάνη. Η τεχνογνωσία του ισραηλινού κράτους στις μεθόδους ελέγχου του πληθυσμού αποτελεί σημείο αναφοράς για εκείνους που σχεδιάζουν επιχειρήσεις ασφαλείας για διεθνείς εκδηλώσεις

στην Δύση. Πολιτικές «ρίχνουμε στο ψαχνό» (shoot-to-kill), που αναπτύχθηκαν για την καταπολέμηση των βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας στο Τελ Αβίβ και την Χάιφα, έχουν υιοθετηθεί από τις αστυνομικές δυνάμεις σε Ευρώπη και Αμερική· μία διαδικασία που οδήγησε στην κρατική δολοφονία του Jean Charles de Menezes από την αντιτρομοκρατική αστυνομία του Λονδίνου στις 22 Ιουλίου του 2005.

Εν τω μεταξύ, στα πλαίσια της επιθετικής και στρατιωτικοποιημένης αστυνόμευσης διαδηλώσεων και κοινωνικών κινητοποιήσεων, στο Λονδίνο, το Τορόντο, το Παρίσι και την Νέα Υόρκη έχει ξεκινήσει η χρήση των ίδιων «μη-φονικών» όπλων που χρησιμοποιεί ο στρατός του Ισραήλ στη Γάζα ή τη Τζενίν. Η κατασκευή «ζωνών ασφαλείας» γύρω από οικονομικούς πυρήνες στρατηγικής σημασίας και κυβερνητικές ζώνες του Λονδίνου και της Νέας Υόρκης αποτελούν απευθείας εισαγωγή των τεχνικών που χρησιμοποιούνται στις υπερπόντιες βάσεις και τις Πράσινες Ζώνες¹⁰. Τέλος, πολλές από τις τεχνικές, που χρησιμοποιούνται για την οχύρωση θυλάκων στη Βαγδάτη ή για τον μόνιμο αποκλεισμό πολιτών στη Γάζα και στη Δυτική Όχθη, πωλούνται ανά τον κόσμο ως «λύσεις ασφαλείας» αιχμής, δοκιμασμένες στη μάχη από συνασπισμούς εταιρειών που συνδέουν το Ισραήλ, τις ΗΠΑ και άλλες εταιρίες και κράτη.

Γεγονός καίριας σημασίας είναι πως φαινόμενα μπούμερανγκ τέτοιου είδους, τα οποία συγχωνεύουν τα στρατιωτικά δόγματα και τα δόγματα ασφαλείας των πόλεων της Δύσης με τα αντίστοιχα δόγματα στις αποικιακές περιφέρειες, πλαισιώνονται από τις πολιτισμικές γεωγραφίες (cultural geographies) που ενισχύουν τον πολιτικό χώρο της δεξιάς και της άκρας δεξιάς, παράλληλα με πολεμοχαρείς σχολιαστές, που ανήκουν στις ίδιες τις δυτικές ένοπλες δυνάμεις. Οι προαναφερθέντες τείνουν να ορίζουν τις πόλεις αυτές καθαυτές ως εγγενώς προβληματικούς τόπους· ως

10 [ΣτΜ] Πράσινη Ζώνη ονομάζεται η διεθνής περιοχή της Βαγδάτης, την οποία έχει οχυρώσει ο αμερικάνικος στρατός με τείχη ανθεκτικά σε εκρήξεις και συρματοπλέγματα. Κατ' επέκταση, ως Πράσινη Ζώνη χαρακτηρίζεται μία οχυρωμένη αστική περιοχή στο εσωτερικό μίας πόλης.

τις κύριες τοποθεσίες όπου λαμβάνουν χώρα πράξεις ανατροπής, αντίστασης, κινητοποίησης, διαφωνίας και διαμαρτυρίας, οι οποίες θέτουν υπό αμφισβήτηση την εθνική ασφάλεια τόσο εντός όσο και εκτός της χώρας.

Ως προπύργια της εθνικιστικής πολιτικής, τα ακμάζοντα ρεύματα της άκρας δεξιάς συχνά εκπροσωπούνται έντονα τόσο στην αστυνομία όσο και στο στρατό. Οι εκπρόσωποί τους συνηθίζουν να αντιμετωπίζουν τις αγροτικές και τις περιαιστικές περιοχές ως τον αυθεντικό, κατεξοχήν χώρο του λευκού εθνικισμού, που σχετίζεται με τις χριστιανικές και τις παραδοσιακές αρχές. Τα παραδείγματα εδώ ποικίλουν: από τους χριστιανούς φονταμενταλιστές των ΗΠΑ έως το Βρετανικό Εθνικό Κόμμα, το Αυστριακό Κόμμα για την Ελευθερία, το Γαλλικό Εθνικό Μέτωπο και το Ιταλικό Forza Italia. Οι ομάδες αυτές περιγράφουν τις ταχέως αναπτυσσόμενες πολυπολιτισμικές γειτονιές που εξαπλώνονται άναρχα στις πόλεις της Δύσης με τους ίδιους Οριενταλιστικούς¹¹ όρους που χρησιμοποιούν για την περιγραφή των μεγαλουπόλεων του διεθνούς Νότου· ως μέρη που σε καμία περίπτωση δεν εντάσσονται στο ευάλωτο έθνος, περιοχές εξίσου ξένες με την Βαγδάτη ή την Γάζα.

Παραδόξως, ωστόσο, το γεωγραφικό φαντασιακό (geographical imagination) που πλασιώνει την νέα στρατιωτική πολεοδομία τείνει να αντιμετωπίζει τα αποικιακά σύνορα και τα Δυτικά

11 [ΣτΜ] Με τον όρο Οριενταλισμός εννοούμε την επαναληπτική δομή ιδεολογικών απεικονίσεων (Discourse), η οποία (ανα)παράγει το στερεότυπο μιας αμετάβλητης και αδιαφοροποίητης «Ανατολής» (the Orient). Η έννοια αυτή του Οριενταλισμού διατυπώθηκε από τον Edward Said στο ομώνυμο έργο του (Orientalism, 1978), στο οποίο υποστήριξε ότι η αποικιοκρατία λειτουργήσε όχι μόνο ως μία μορφή στρατιωτικής και οικονομικής κυριαρχίας των δυτικών καπιταλιστικών κοινωνιών, αλλά και ως δημιουργήμα και ταυτόχρονα δημιουργός ενός πολύ συγκεκριμένου ιστορικού, ηγεμονικού Λόγου (Discourse), του οριενταλιστικού λόγου. Αντλώντας από πληθώρα δυτικών αφηγήσεων και αναπαραστάσεων για την “Ανατολή”, ο Said αναλύει τον Οριενταλισμό ως μία αμινώς δυτική προβολή στο «Άλλο», ένα ιδεολογικό δημιουργήμα, και σκιαγραφεί την κατασκευή της ταυτότητας της «Ανατολής» ως το αρνητικό στερεότυπο της “υπερέχουσας” δυτικής κουλτούρας. Ο οριενταλιστικός λόγος αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία άσκησης κυριαρχίας των αποικιοκρατών.

πάτρια εδάφη ως δύο αμιγώς ξεχωριστούς τομείς. Ως τις δύο πλευρές σε μία σύγκρουση πολιτισμών, κατά την εμπρηστική και εξαιρετικά αμφιλεγόμενη υπόθεση του Samuel Huntington. Αυτός ο «ευφάνταστος» διαχωρισμός προσκρούει, στην πράξη, στους τρόπους με τους οποίους τα δόγματα περί ασφάλειας, στρατού και μυστικών υπηρεσιών, που αναφέρονται και στους δύο τομείς, συγχωνεύονται όλο και περισσότερο σε ένα άρρηκτο σύνολο. Τέτοιες αντιλήψεις αποσκοπούν στο να διαψεύσουν τους τρόπους με τους οποίους οι πόλεις και στους δύο τομείς συνδέονται όλο και περισσότερο μέσω της μετανάστευσης και των επενδύσεων.

Το να καθιστάς όλες αυτές τις πόλεις, πέραν των αγροτικών ή περιαιστικών πυρήνων των αυθεντικών εθνικών κοινοτήτων, ως προβληματικούς τόπους καταλήγει κατά έναν ιδιόζοντα τρόπο να εναρμονίζει τις αποικιακές περιφέρειες με τα καπιταλιστικά κέντρα. Η κατασκευή σεκταριστικών θυλάκων από τις δυνάμεις των ΗΠΑ στη Βαγδάτη από το 2003, κατά το πρότυπο των ισραηλινών πρακτικών, περιγράφηκε, παραδειγματος χάριν, ευρέως από το προσωπικό ασφαλείας των ΗΠΑ ως η μετεξέλιξη των περιφραγμένων κοινοτήτων (gated communities¹²) αμερικανικού τύπου στο Ιράκ. Στον απόηχο της καταστροφής της Νέας Ορλεάνης από τον τυφώνα Katrina, στα τέλη του 2005, αξιωματικοί του αμερικανικού στρατού μιλούσαν για την ανάγκη «να πάρουμε πίσω» την πόλη από ιρακινού τύπου

12 [ΣτΜ] Περιφραγμένη κοινότητα ονομάζεται ένας τύπος οικιστικού συνόλου, κατά κανόνα ιδιωτικών κατοικιών, στον οποίο η πρόσβαση είναι περιορισμένη. Οι περιφράξεις είναι συχνά ιδιαίτερα εμφανείς, προσομοιάζουν με φρούριο και η είσοδος στην κοινότητα γίνεται μόνο από συγκεκριμένα σημεία, τα οποία ελέγχονται. Επίσης, συνήθως περιφρουρούνται από ιδιωτική αστυνομία. Οι κοινότητες αυτές άρθισαν από την δεκαετία του '80 και μετά και συνδυάστηκαν με την άνοδο του νεοφιλελευθερισμού, την όξυνση των ταξικών αντιθέσεων και την επακόλουθη "ανάγκη" των προνομιούχων τάξεων για ασφάλεια και προστασία. Ενώ, αρχικά, ήταν αποκλειστικό "προνόμιο" των πλουσίων, σταδιακά έγιναν κτήμα και των μεσαίων κοινωνικών τάξεων. Το φαινόμενο πρωτοπαρουσιάστηκε στις Η.Π.Α., αλλά πήρε γρήγορα παγκόσμιες διαστάσεις και είναι πλέον από τα δομικά στοιχεία των σύγχρονων καπιταλιστικών μητροπόλεων, ιδίως στις χώρες με έντονες ταξικές αντιθέσεις.

«στασιαστές».

Όπως συμβαίνει πάντα, ο τρόπος με τον οποίο τα υποκείμενα φαντάζονται την αστική ζωή στις αποικιακές ζώνες αντανakλάται έντονα στις πόλεις των αποικιοκρατών. Η προβολή αποικιακών πρακτικών και μοντέλων ασφαλείας στις μετααποικιακές μητροπόλεις στα κέντρα του καπιταλισμού τροφοδοτείται από ένα είδος «ενδοαστικού Οριενταλισμού» (inner city Orientalism). Ο ενδοαστικός αυτός Οριενταλισμός βασίζεται στην απεικόνιση των συνοικιών των μεταναστών, στο εσωτερικό των πόλεων της Δύσης, ως «καθυστερημένων» ζωνών που συνιστούν απειλή για το πολιτικό σώμα των δυτικών πόλεων ή εθνών, απεικόνιση ευρέως διαδεδομένη μεταξύ δεξιών σχολιαστών στον χώρο της ασφάλειας, του στρατού και της πολιτικής. Στη Γαλλία, παραδείγματος χάριν, ο μεταπολεμικός κρατικός σχεδιασμός δρομολογήθηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε οι τεράστιες, περιφερειακές εργατικές κατοικίες των προαστίων (banlieus) να νοούνται ως «ημι-περιφερειακοί» καταυλισμοί, που ναι μεν συνδέονται, αλλά είναι, ταυτοχρόνως, απομακρυσμένοι από τα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας. Πικρές αναμνήσεις από τον Αλγερινό και από άλλους αντιαποικιακούς πολέμους διαποτίζουν τον γαλλικό ακροδεξιό λόγο σε ό,τι αφορά την φθίνουσα «λευκή» δύναμη και την «ανασφάλεια» που δημιουργείται από τα προάστια· διαδικασία που έχει οδηγήσει στη δραστική κινητοποίηση των κρατικών δυνάμεων ασφαλείας μέσα και γύρω από τα βασικά συγκροτήματα κατοικιών μεταναστών, μετά τις ταραχές στα προάστια το 2005.

Συζητώντας την μετατόπιση από τον εξωτερικό στον εσωτερικό αποικισμό στη Γαλλία, η Kristin Ross καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η Γαλλία τώρα «αποστασιοποιείται» από τις (πρώην) αποικίες της, τόσο εντός όσο και εκτός. Συνεχίζει λέγοντας πως η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται μέσω «του αποκλεισμού [με αστυνομικές ζώνες] των μεταναστών και την μετακίνησή τους προς τα προάστια, στα πλαίσια μίας μαζικής επανεπεξεργασίας των κοινωνικών συνόρων του Παρισιού και άλλων γαλλικών πόλεων». Οι ταραχές του 2005 αποτέλεσαν απλώς

το πιο πρόσφατο στιγμιότυπο μιας μακράς αλυσίδας αντιδράσεων στην διαρκώς εντεινόμενη στρατιωτικοποίηση και την αύξηση των μέτρων ασφαλείας, που συνεπάγεται αυτού του είδους ο εσωτερικός αποικισμός και η επιβεβλημένη περιθωριοποίηση, που χαρακτηρίζουν τις «καταραμένες γαίες» (badlands), όπως τις ονόμασε ο Mustafa Dikec, της σύγχρονης Γαλλικής Δημοκρατίας.

Πράγματι, η σύγχρονη δεξιά συγγέει την τρομοκρατία με την μετανάστευση σε τέτοιο βαθμό, ώστε η μετανάστευση να εξισώνεται με εχθροπραξία. Αυτή η εννοιολογική μετατόπιση έχει ονομαστεί «οπλοποίηση» (weaponization) της μετανάστευσης· η μετατόπιση της έμφασης από την ηθική υποχρέωση του να προσφέρεις φιλοξενία και άσυλο στην ποινικοποίηση ή την αποκτήνωση των μεταναστών χαρακτηρίζοντάς τους ως όπλα που στρέφονται εναντίον των υποτιθέμενα ομοιογενών και εθνικιστικών βάσεων της εθνικής κυριαρχίας.

Σε αυτό το σημείο, οι τελευταίες δημόσιες συζητήσεις σχετικά με τον ασύμμετρο, άτακτο ή χαμηλής έντασης πόλεμο, όπου τίποτα δε δύναται να οριστεί εκτός των πλαισίων που θέτουν οι απέραντοι και ατελείωτοι ορισμοί της πολιτικής βίας, δημιουργούν μία ανησυχητική σύγχυση, καθώς αναμειγνύονται με την εντεινόμενη οχλοβοή της δαιμονοποίησης από δεξιούς και ακροδεξιούς σχολιαστές των αυξανόμενα πολυπολιτισμικών πόλεων της Δύσης. Αναπτύσσοντας, περαιτέρω, τη θέση του περί σύγκρουσης πολιτισμών, ο Samuel Huntington ισχυρίζεται τώρα ότι αυτό καθαυτό το οικοδόμημα της δύναμης και της εθνικής ταυτότητας των ΗΠΑ απειλείται, όχι μόνο από την διεθνή Ισλαμική τρομοκρατία, αλλά και από τον αποικισμό και την επικράτηση μη-λευκών και, ιδιαίτερα, ομάδων Λατίνων, σε μητροπολιτικές περιοχές των ΗΠΑ.

Υιοθετώντας μία τέτοια μανιχαϊστική αντίληψη για τον κόσμο, ο στρατιωτικός θεωρητικός των ΗΠΑ William Lind έχει ισχυριστεί ότι συνηθισμένες περιπτώσεις μετανάστευσης από τον διεθνή Νότο στις πόλεις του Βορρά πρέπει πλέον να γίνονται αντιληπτές ως εχθροπραξίες. «Στον πόλεμο Τέταρτης Γενιάς,»

γράφει ο Lind, «η εισβολή μέσω της μετανάστευσης μπορεί να είναι τουλάχιστον όσο επικίνδυνη όσο και η εισβολή από έναν στρατό κράτους». Ο ίδιος ισχυρίζεται ότι υπό τη «δηλητηριώδη ιδεολογία της πολυπολιτισμικότητας» οι μετανάστες, που βρίσκονται εντός των δυτικών κρατών, μπορούν πλέον να εξαπολύσουν μια «εγχώρια ποικιλία πολέμου Τέταρτης Γενιάς, η οποία αποτελεί μακράν το πιο επικίνδυνο είδος».

Δεδομένης της αμφίδρομης κίνησης των μοντέλων της νέας στρατιωτικής πολεοδομίας, μεταξύ των πόλεων στη Δύση και αυτών στα αποικιακά σύνορα, η οποία και τροφοδοτείται από την ενστικτώδη αντίδραση των εθνικών κρατών ασφαλείας στην υφιστάμενη πολεοδομία, το γεγονός ότι και οι δύο τομείς έχουν αρχίσει να παρουσιάζουν εντυπωσιακές ομοιότητες, δεν αποτελεί έκπληξη. Και στις δύο περιπτώσεις, πολλαπλασιάζονται τα συμπαγή σύνορα στρατιωτικού τύπου, οι φράχτες και τα σημεία ελέγχου γύρω από αμυνόμενους θύλακες και «ζώνες ασφαλείας», τα οποία επιβάλλονται στις ευρύτερες και πιο προσβάσιμες περιοχές της πόλης. Φράγματα προστασίας από εκρήξεις, σημεία ελέγχου ταυτοτήτων, κάμερες κλειστού κυκλώματος (CCTV), βιομετρική επιτήρηση και έλεγχοι πρόσβασης στρατιωτικού τύπου προστατεύουν τα αρχιπελάγη των οχυρωμένων κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών ή στρατιωτικών κέντρων από “το έξω” που κρίνεται ανυπότακτο, εξαθλιωμένο ή επικίνδυνο. Στις πιο ακραίες περιπτώσεις, τα αρχιπελάγη αυτά περιλαμβάνουν Πράσινες Ζώνες, στρατιωτικές φυλακές, εθνοτικές και κατ’ επιλογή απομονωμένες (σεχταριστικές) γειτονιές και στρατιωτικές βάσεις: αναπτύσσονται γύρω από χρηματοπιστωτικές ζώνες στρατηγικής σημασίας, πρεσβείες, χώρους κατανάλωσης και τουρισμού, συγκροτήματα αεροδρομίων και λιμανιών, αθλητικές αρένες, περιφραγμένες κοινότητες και ζώνες εκτελωνισμού.

Και στους δύο τομείς, οι προσπάθειες να κατηγοριοποιηθούν οι αστικοί πληθυσμοί συνδέονται με παρόμοια συστήματα τα οποία παρατηρούν, εντοπίζουν και στοχοποιούν επικίνδυνα άτομα στο σύνολο της αστικής ζωής. Βλέπουμε επομένως, ότι παρά την έντονη

διαφορά των πλαισίων των εδώ πόλεων με τις πόλεις στο εξωτερικό, και στις δύο περιπτώσεις, αναπτύσσονται παράλληλα δορυφόροι υψηλής τεχνολογίας, τηλεκατευθυνόμενα μη-επανδρωμένα αεροσκάφη, «έξυπνες» κάμερες κλειστού κυκλώματος, «μη-θανατηφόρα» όπλα, μέθοδοι συλλογής δεδομένων και βιομετρικής επιτήρησης. Επίσης, και στους δύο τομείς, τελικά, υπάρχει μια παρόμοια αίσθηση· ότι τα νέα δόγματα περί αέναου πολέμου χρησιμοποιούνται έτσι, ώστε όλοι οι κάτοικοι των αστικών περιοχών να αντιμετωπίζονται ως διαρκείς στόχοι. Η καλόβουλη φύση τους δεν θεωρείται δεδομένη, αλλά θα πρέπει πλέον να αποδεικνύεται διαρκώς, μέσω των σύνθετων δομών επιτήρησης ή της τεχνολογίας άντλησης πληροφοριών για την κίνηση του υποκειμένου στην πόλη. Τέτοιου είδους εξελίξεις υποστηρίζονται από την ταυτόχρονη αναστολή της ισχύος των νόμων, γεγονός που κάνει εφικτή την στοχοποίηση ομάδων που κρίνονται απειλητικές με ειδικούς περιορισμούς, προληπτικές συλλήψεις ή φυλάκιση, χωρίς πρότερη απόδειξη ενοχής, σε στρατόπεδα βασανιστηρίων και γκουλάγκ, που βρίσκονται και στα δύο ημισφαίρια της υφηγίου.

Ενώ αυτά τα ποικίλα αρχιτελέαγη λειτουργούν με πάρα πολλούς τρόπους, όλα τους αντλούν νομιμοποίηση από τις προϋπάρχουσες αστικές παραδόσεις συστημάτων ασφαλείας ανοιχτής πρόσβασης, τα οποία υποχρεώνουν τους ανθρώπους να αποδεικνύουν την νομιμότητά τους, εάν επιθυμούν να κινούνται ελεύθερα. Θεωρητικοί της πολεοδομίας και φιλόσοφοι πλέον αναρωτιούνται κατά πόσο η πόλη, ως ένας κομβικός τόπος αμφισβήτησης και συλλογικής κινητοποίησης στα πλαίσια της κοινωνίας των πολιτών, αντικαθίσταται από σύνθετες γεωγραφίες απαρτιζόμενες από ποικίλα συστήματα θυλάκων και στρατοπέδων, τα οποία είναι ενωμένα μεταξύ τους και αποκομμένα από τον αστικό χώρο που τα περικλείει, πίσω από τείχη και συστήματα ελέγχου πρόσβασης. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, αναρωτιέται κανείς εάν η εντατικοποίηση των μέτρων ασφαλείας στον αστικό χώρο θα φτάσει σε τέτοιο επίπεδο στο μέλλον, ώστε να καταστεί εφικτή η αποσύνδεση του στρατηγικού οικονομικού ρόλου των πόλεων ως

βασική κινητήρια δύναμη της συσσώρευσης κεφαλαίου από τον ιστορικό τους ρόλο, ως τα κέντρα κινητοποίησης της δημοκρατικής αμφισβήτησης.

Η οικονομία της επιτήρησης

Περνώντας στον τρίτο βασικό άξονα, την πολιτική οικονομία της νέας στρατιωτικής πολεοδομίας, είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι η κατάκτηση της αστικής σκέψης και πρακτικής από τις στρατιωτικοποιημένες ιδέες της «ασφάλειας» δεν έχει μια μόνο προέλευση. Αντιθέτως, εκπορεύεται από ένα σύνθετο φάσμα πηγών. Αυτές περιλαμβάνουν αναπτυσσόμενα πολυεθνικά βιομηχανικά συμπλέγματα, που εκτείνονται πέρα από το στρατιωτικό τομέα και τον τομέα της ασφάλειας και συνδέονται με τις βιομηχανίες τεχνολογίας, επόπτευσης και διασκέδασης. Εν προκειμένω, ένα ευρύ φάσμα συμβούλων, ερευνητικών εργαστηρίων και ιδιωτικών πανεπιστημίων που πουλάνε λύσεις ασφαλείας ως τις “μαγικές λύσεις” για να αντιμετωπιστούν σύνθετα κοινωνικά προβλήματα. Επιπροσθέτως ένα πολυσύνθετο πλήθος ειδικών στην ασφάλεια και στα στρατιωτικά ζητήματα, που τώρα υποστηρίζουν ότι ο πόλεμος και η πολιτική βία επικεντρώνονται υπερβολικά στους χώρους της καθημερινότητας και στον κύκλο της ζωής στην πόλη.

Παρόλη την ασάφεια και το τεράστιο εύρος που περιλαμβάνουν, τα ιδεολογήματα για την ασφάλεια μολύνουν πρακτικά όλες τις πλευρές της νομοθετικής πολιτικής και της κοινωνικής ζωής. Με αυτόν τον τρόπο, τα αναπτυσσόμενα συμπλέγματα ασφάλειας-βιομηχανίας δουλεύουν από κοινού στην ιδιαίτερα επικερδή πρόκληση της διαρκούς στοχοποίησης καθημερινών δραστηριοτήτων, χώρων και συμπεριφορών στην πόλη, καθώς και στα δίκτυα που συνδέουν τον πολεοδομικό ιστό. Εν μέσω παγκόσμιας οικονομικής κατάρρευσης, οι αγορές για υπηρεσίες και τεχνολογίες ασφαλείας αναπτύσσονται με πρωτοφανείς ρυθμούς.

Όπως πολύ καιρία δείχνει ξανά το παράδειγμα της Raytheon, τα ίδια συμπλέγματα εταιριών ασφαλείας εμπλέκονται συχνά στην πώληση, την εγκατάσταση και την επίβλεψη των τεχνικών και πρακτικών της νέας στρατιωτικής πολεοδομίας, τόσο στις εμπόλεμες ζώνες όσο και στα «πάτρια εδάφη». Συχνά, όπως συμβαίνει και με τη νέα πανευρωπαϊκή πολιτική ασφαλείας της Ε.Ε., κράτη ή υπερεθνικά μπλοκ δεν εφαρμόζουν αναγκαστικά τα στρατιωτικοποιημένα και υψηλής τεχνολογίας μέσα παρακολούθησης παράνομων μεταναστών, επειδή αυτά είναι τα καλύτερα μέσα για να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα ασφαλείας που έχουν. Τουναντίον, πολλές από αυτές τις πολιτικές σκοπεύουν στο να βοηθήσουν να δημιουργηθούν μεγάλες τοπικές βιομηχανίες μέσω της ανάπτυξης των δικών τους αμυντικών βιομηχανιών και βιομηχανιών ασφάλειας και τεχνολογίας ούτως ώστε να είναι ανταγωνιστικές στις αναπτυσσόμενες παγκόσμιες αγορές της τεχνολογίας ασφάλειας.

Σε αυτή την προσοδοφόρα αγορά εξαγωγών, η εμπειρία του Ισραήλ στον αποκλεισμό πόλεων και την μετατροπή των κατεχόμενων εδαφών σε διαρκή, αστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης αποδεικνύεται ότι έχει ιδιαίτερη επιρροή. Είναι η απόλυτη πηγή τεχνικών και τεχνολογιών «δοκιμασμένων στη μάχη». Ο καινούριος συνοριακός φράχτης υψηλής τεχνολογίας μεταξύ Η.Π.Α. και Μεξικό, για παράδειγμα, κατασκευάστηκε από μια κοινοπραξία που συνέδεε την Boeing¹³ με την Ισραηλινή εταιρία Elbit¹⁴, της οποίας

13 [ΣτΜ] Η δεύτερη μεγαλύτερη εταιρία της βιομηχανίας όπλων παγκοσμίως (στοιχεία 2013).

14 [ΣτΜ] Είναι η κύρια Ισραηλινή εταιρία όπλων/στρατιωτικών και κατασκευάστρια drone. Ο Bezahel Machlis, διευθύνων σύμβουλος της Elbit Systems, ανέφερε σε συνέντευξή του ότι όλα τα προϊόντα της Elbit έχουν χρησιμοποιηθεί στην τρέχουσα επιχείρηση στη Γάζα. Όμως ο ισραηλινός στρατός δεν έχει δοκιμάσει ισραηλινής παραγωγής όπλα σε έναν συμβατικό πόλεμο για πάνω από σαράντα χρόνια. Ο ισραηλινός στρατός ειδικεύεται στον ασύμμετρο πόλεμο, στην καταστολή διαμαρτυριών και αντάρτικων ομάδων. Ως εκ τούτου, η ζήτηση για ισραηλινά όπλα είναι μεγαλύτερη μεταξύ κυβερνήσεων που αντιμετωπίζουν μεγάλη ανισότητα και κοινωνική αναταραχή. Δεν είναι τυχαίο ότι οι καλύτεροι αγοραστές των ισραηλινών όπλων είναι η Ινδία, η

τα ραντάρ και οι τεχνολογίες στόχευσης αναπτύχθηκαν κατά τον μόνιμο αποκλεισμό της αστικής ζωής στην Παλαιστίνη. Είναι, επίσης, εντυπωσιακό το πόσες αντιεξεγερσιακές στρατηγικές των Η.Π.Α. στο Ιράκ βασίστηκαν σχεδόν εξολοκλήρου σε προσπάθειες να μιμηθούν τον τρόπο που οι Ισραηλινοί αντιμετώπιζαν τους Παλαιστίνιους, κατά τη διάρκεια της δεύτερης Ιντιφάντα¹⁵.

Οι πολιτικές οικονομίες που υποστηρίζουν τη νέα στρατιωτική πολεοδομία αναπόφευκτα επικεντρώνονται στο ρόλο ενός γκρουπ εκλεκτών, των λεγομένων «παγκόσμιων» πόλεων, ως των κέντρων του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού, αλλά, παράλληλα, και ως τα κύρια πεδία και αγορές για το άνοιγμα των νέων λύσεων για την ασφάλεια. Ειδικότερα, τα παγκοσμίως μεγαλύτερα οικονομικά κέντρα, διευθύνουν διεθνείς διαδικασίες στρατιωτικοποίησης και εντατικοποίησης της ασφάλειας. Φιλοξενούν τα αρχηγεία παγκόσμιων εταιριών ασφάλειας, τεχνολογίας και στρατιωτικών, παρέχουν τους χώρους για τα μεγαλύτερα παγκοσμίως ιδιωτικά πανεπιστήμια, τα οποία κυριαρχούν στην έρευνα και την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών ασφάλειας, και υποστηρίζουν τα διεθνή δίκτυα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία πολύ συχνά εργάζονται στο να απαλείψουν ή να σφετεριστούν πόλεις και πόρους στις αποικίες στο όνομα των νεοφιλελεύθερων οικονομιών και της ελεύθερης αγοράς.

Επομένως, το δίκτυο των παγκόσμιων πόλεων, από το οποίο ο νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός πρωτίστως ενορχηστρώνεται –Λονδίνο, Νέα Υόρκη, Παρίσι, Φρανκφούρτη, κτλ– βοηθάει στο να παραχθούν νέες λογικές επιθετικής αποικιακής κτήσης και αποστέρησης από μεριάς του υπερεθνικού κεφαλαίου, που δουλεύει μαζί με εθνικούς αλλά και ιδιωτικούς στρατούς.

Με την οπισθοχώρηση του κρατικού μονοπωλίου της βίας και την ταχεία ανάπτυξη των κερδοσκοπικών ιδιωτικών

Βραζιλία και οι ΗΠΑ. (από άρθρο του Shir Hever 20/08/2014).

15 [ΣτΜ] Η δεύτερη Ιντιφάντα ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2000. Αν και δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο γεγονός που να σηματοδοτεί το τέλος της, γενικά συμφωνείται ότι τερματίστηκε τα τέλη του 2004 ή τις αρχές του 2005.

στρατιωτικών υπηρεσιών και μισθοφορικών εταιριών, η ωμή βία της «πολεοκτονίας» (urbicide¹⁶) και η αποστέρηση που πολύ συχνά ενισχύει τις παρασιτικές πτυχές των δυτικών αστικών οικονομιών, τρέφοντας επίσης τον σύγχρονο εταιρικό καπιταλισμό, καθίσταται πιο προφανής από ποτέ. Σε ένα κόσμο που στοιχειώνεται όλο και περισσότερο από την απειλή της επικείμενης εξάντλησης των πόρων, η νέα στρατιωτική πολεοδομία συνδέεται με αυτόν τον τρόπο στενά με τη νεοαποικιακή εκμετάλλευση μακρινών πόρων σε μια προσπάθεια να συντηρήσει τις πλουσιότερες πόλεις και τον πολυτελή αστικό τρόπο ζωής. Η Νέα Υόρκη και το Λονδίνο παρέχουν την οικονομική και εταιρική κάλυψη μέσω της οποίας τα ιρακινά αποθέματα πετρελαίου ιδιοποιηθήκαν από τις δυτικές εταιρίες πετρελαίου, από την εισβολή του 2003 και έκτοτε. Οι νέο-αποικιακές μέθοδοι αρπαγής γης που αποσκοπούν είτε στην καλλιέργεια βιοκαυσίμων για αυτοκίνητα είτε στην κάλυψη των διατροφικών αναγκών του διαρκώς αυξανόμενου επισφαλούς αστικού πληθυσμού του πλούσιου Βορρά, οργανώνονται μέσω των παγκόσμιων αγορών αγαθών. Οι αγορές αυτές εδράζονται στις πόλεις που αποτελούν τα παγκόσμια χρηματοπιστωτικά κέντρα. Τέλος, η ταχεία ανάπτυξη στις αγορές ασφάλειας υψηλής τεχνολογίας σε παγκόσμιο επίπεδο παρέχει, ως τέτοια, μεγάλη ώθηση σε αυτές τις πόλεις, σε καιρούς παγκόσμιας οικονομικής κατάρρευσης.

16 [ΣτΜ] Ο όρος προκύπτει από τις λατινικές λέξεις *urbs*, που σημαίνει πόλη, και *occido*, που σημαίνει σκοτώνω, θανατώνω. Στο τρίτο κεφάλαιο του βιβλίου, ο Graham δίνει τον εξής ορισμό για την λέξη *urbicide*: “[Ως πολεοκτονία] ορίζεται η πολιτική βία που σχεδιάζεται σε διεθνές επίπεδο για να εξαφανίσει ή να “σκοτώσει” πόλεις. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει εθνοτική στοχοποίηση σε πολυπολιτισμικές περιοχές (όπως στα Βαλκάνια την δεκαετία του ‘90)· την συστηματική καταστροφή των μέσων διαβίωσης σε ένα μοντέρνο αστικό περιβάλλον (όπως έγινε με την καταστροφή του συστήματος ηλεκτροδότησης στο Ιράκ το 1991, την πολιορκία της Γάζας το 2006-2008, ή την επίθεση στο Λίβανο το 2006)· ή με την άμεση εξάλειψη δαμινοποιημένων ανθρώπων και περιοχών, που κηρύσσονται ως μη-μοντέρνοι, βάρβαροι, ακάθαρτοι, παθολογικοί ή υπάνθρωποι (όπως έγινε με την ισοπέδωση εκατοντάδων χιλιάδων παραγκών στο όρια της Χαράρε [πρωτεύουσα της Ζιμπάμπουε, ΣτΜ] από τον Robert Mugabe, το 2005).

Αστικές υποδομές, αστικός πόλεμος

Η σύγχρονη πόλη από την ίδια της τη φύση, την εξάρτησή της από πυκνά δίκτυα υποδομών, την πυκνότητα και την ανωνυμία, την εξάρτησή της σε εισαγόμενο νερό, τροφή και ενέργεια, δημιουργεί την πιθανότητα επίθεσης εναντίον της και δια μέσου αυτής. Συνεπώς, αντιμετωπίζεται, όλο και πιο συχνά, ως το κύριο μέσο πολέμου εξίσου από κρατικούς και μη-κρατικούς μαχητές.

Πολλά πρόσφατα παραδείγματα δείχνουν πως μη-κρατικοί παράγοντες κερδίζουν μεγάλο μέρος της δύναμής τους ιδιοποιούμενοι τις τεχνικές υποδομές που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση του σύγχρονου, παγκοσμιοποιημένου τρόπου ζωής στις πόλεις για να εκφράσουν και να ενισχύσουν σε τεράστιο βαθμό τη δύναμη της πολιτικής τους βίας. Οι αντάρτες χρησιμοποιούν τις υποδομές της πόλης για να επιτεθούν στη Νέα Υόρκη, το Λονδίνο, τη Μαδρίτη ή τη Βομβάη. Σαμποτάρουν το ηλεκτρικό δίκτυο, τους αγωγούς πετρελαίου ή το δίκτυο κινητής τηλεφωνίας στο Ιράκ, τη Νιγηρία και αλλού. Οι Σομαλοί πειρατές, που συστηματικά επιτίθενται στις διεθνείς ναυτιλιακές γραμμές, έχουνε χρησιμοποιήσει ακόμα και κατάσκοπους στις ναυλομεσιτικές εταιρίες του Λονδίνου για να αποκτήσουν πληροφορίες για τις επιθέσεις τους. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να τα καταφέρουν ακόμα και με στοιχειώδη όπλα, μετατρέποντας αεροπλάνα, σταθμούς μετρό, αυτοκίνητα, μικρά πλοία, κινητά τηλέφωνα, δίκτυα ηλεκτρικού ή επικοινωνίας σε φονικές συσκευές.

Εντούτοις, αν και τέτοιου είδους απειλές τρομοκρατίας μέσω των υποδομών της πόλης είναι πραγματικές, ωχριούν μπροστά στις πολύ λιγότερο εμφανείς προσπάθειες των κρατικών ενόπλων δυνάμεων να στοχοποιήσουν βασικές υποδομές της πόλης. Για παράδειγμα, από το 1991 ως σήμερα, οι αμερικανικές και ισραηλινές δυνάμεις έχουν με συστηματικό τρόπο δουλέψει στο να «απομοντερνοποιήσουν» («demodernise») ολόκληρες αστικές κοινωνίες μέσω της καταστροφής των υποδομών της Γάζας, της Δυτικής Όχθης, του Λιβάνου και του Ιράκ. Τα κράτη αντικατέστησαν τον ολοκληρωτικό

πόλεμο κατά των πόλεων, με τη συστηματική καταστροφή των δικτύων ύδρευσης και ηλεκτρικού με όπλα σχεδιασμένα ειδικά για αυτόν το σκοπό, όπως βόμβες, που απελευθερώνουν εκατομμύρια νημάτων ιών γραφίτη, που βραχυκυκλώνουν [και καταστρέφουν] ηλεκτρικούς σταθμούς.

Μολονότι πωλούνται στα μέσα ενημέρωσης ως ένας τρόπος να ασκηθεί αδιάλλακτη πολιτική πίεση σε αντίπαλα καθεστώτα, τέτοιοι υποτιθέμενοι ανθρωπιστικοί τρόποι πολέμου, τελικά, καταλήγουν να σκοτώνουν τα πιο ευάλωτα μέλη της κοινωνίας, τόσο δραστικά όσο και οι μαζικοί εναέριοι βομβαρδισμοί, μακριά όμως από το περίεργο βλέμμα της κάμερας. Τέτοιες επιθέσεις σχεδιάζονται μέσω της εσκεμμένης δημιουργίας κρίσεων στη δημόσια υγεία σε άκρως αστικοποιημένες κοινωνίες, όπου δεν υπάρχουν εναλλακτικές σε αποθέματα νερού ή τροφής, ιατροφαρμακευτικές παροχές ή δίκτυα ενέργειας και αποχέτευσης.

Η καταστροφική ισραηλινή κατοχή της Γάζας, από τότε που η Χαμάς κέρδισε στις εκλογές το 2006 αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα. Μετέτρεψε έναν πυκνό αστικό διάδρομο, με 1,5 εκατομμύρια πληθυσμό στοιβαγμένο σε μια μικρή λωρίδα γης (στο μέγεθος της Άνδρου), σε ένα τεράστιο στρατόπεδο συγκέντρωσης. Εντός αυτών των ορίων, ο θάνατος των αδύνατων, των ηλικιωμένων, των παιδιών και των αρρώστων δεν είναι ορατός στον έξω κόσμο. Από την άλλη, τα ισχυρότερα άτομα εξαναγκάζονται να ζήσουν, κάτι που προσεγγίζει αυτό που ο Giorgio Agamben¹⁷ αποκαλεί «γυμνή ζωή», μια βιολογική ύπαρξη που μπορεί ανά πάσα στιγμή να θυσιαστεί από την αποικιακή δύναμη, η οποία διατηρεί το δικαίωμα να σκοτώνει, χωρίς να τιμωρείται, ενώ έχει αποσύρει κάθε ηθική, πολιτική ή ανθρωπίνη ευθύνη από τον πληθυσμό.

Όλο και περισσότερο, οι στόχοι ενός τέτοιου τυπικού πολέμου υποδομών, ως μέσου πολιτικού εκβιασμού, αναμινύονται αδιόρατα μέσα στο σύμπλεγμα του οικονομικού ανταγωνισμού και της ενεργειακής γεωπολιτικής. Η αναδυόμενη Ρωσία, για

17 [ΣτΜ] Giorgio Agamben, “Homo sacer. Κυρίαρχη εξουσία και γυμνή ζωή” (1995).

παράδειγμα, κερδίζει σήμερα ένα μεγάλο μέρος της στρατηγικής της δύναμης, όχι μέσω της τυπικής στρατιωτικής ανάπτυξης, αλλά κυρίως μέσω των συνεχόμενων απειλών της, να κατεβάσει το διακόπτη παροχής ενέργειας στις ευρωπαϊκές πόλεις με μιας.

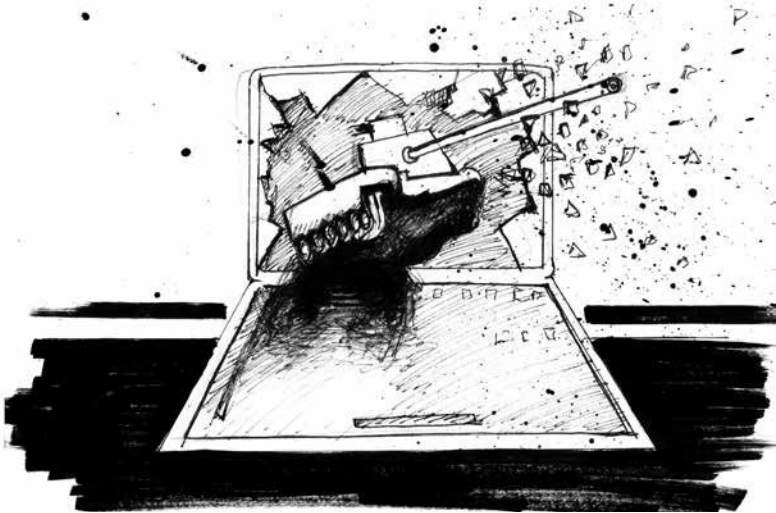
Υπήκοοι στρατιώτες

Το πέμπτο βασικό γνώρισμα της στρατιωτικής πολεοδομίας είναι το πώς οι αξιώσεις της για νομιμοποίηση συμπλέκονται με το στρατιωτικοποιημένο πνεύμα του λαϊκού, αστικού, ηλεκτρονικού και υλικού πολιτισμού. Πολύ συχνά, για παράδειγμα, οι στρατιωτικές υπηρεσίες εντοπισμού, παρακολούθησης και στοχοποίησης δεν απαιτούν εξ ολοκλήρου καινούρια τεχνολογικά συστήματα. Αντ' αυτού, απλά φέρνουν στα μέτρα τους τα υπάρχοντα συστήματα, που λειτουργούν στις πόλεις, για να διατηρούν τα πιο πρόσφατα μέσα της ψηφιακά οργανωμένης μετακίνησης και κατανάλωσης. Έτσι, στο Λονδίνο, για παράδειγμα, οι ελεγχόμενες ζώνες κυκλοφορίας με χρέωση μπορούν πολύ γρήγορα να μεταμορφωθούν σε ζώνες ασφαλείας. Η επικοινωνία και οι συναλλαγές μέσω διαδικτύου παρέχουν τη βάση για συλλογή δεδομένων ούτως ώστε να ανακαλυφθούν υποτιθέμενες απειλητικές συμπεριφορές. Τα όνειρα για «έξυπνα» αυτοκίνητα συμβάλλουν στο να γίνουν πραγματικότητα τα ρομποτικά οπλικά συστήματα. Δορυφορικές εικόνες και συστήματα παγκόσμιου εντοπισμού θέσης (GPS) υποστηρίζουν τους νέους τρόπους ζωής σε αστικά περιβάλλοντα, βασιζόμενα στη χρησιμοποίηση των δομών της πολεμικής αεροπορίας των ΗΠΑ, που διευκολύνουν βομβαρδισμούς «ακριβείας» σε πόλεις. Επιπλέον, όπως και με τη νέα πρωτοβουλία για την ασφάλεια στο Μανχάταν, οι κάμερες κλειστού τύπου (CCTV), που έχουν σχεδιαστεί για να αισθάνονται ασφαλείς οι καταναλωτές, μετατρέπονται σε συστήματα αντιτρομοκρατικής παρακολούθησης.

Ίσως, οι πιο ισχυροί δεσμοί μεταξύ πολιτικού και στρατιωτικού στην καρδιά της νέας στρατιωτικής πολεοδομίας σφυρηλατούνται εντός της ψηφιακής και ηλεκτρονικής κουλτούρας διασκέδασης και εταιρικών νέων. Για να δελεάσει τους νεοσύλλεκτους, που επιδεικνύουν ιδιαίτερες ικανότητες στο χειρισμό των πιο πρόσφατων και υψηλής τεχνολογίας drones και οπλισμού, ο αμερικανικός στρατός παράγει κάποια από τα πιο δημοφιλή βιντεοπαιχνίδια πολέμου σε αστικό περιβάλλον. Ιδιαίτερα επιτυχημένα παιχνίδια, όπως το “America’s Army” του αμερικανικού στρατού ή το “Full Spectrum Warrior” των αμερικανών πεζοναυτών, δίνουν τη δυνατότητα στους παίκτες να σφάζουν τρομοκράτες σε πλασματικές πόλεις ή πόλεις που θυμίζουν την Ανατολή, εντός ενός πλαισίου που βασίζεται άμεσα στα συστήματα εκπαίδευσης των ιδίων των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ. Για να κλείσει ο κύκλος μεταξύ της ψηφιακής διασκέδασης και των φόνων εξ αποστάσεως, τα χειριστήρια των καινούριων αμερικανικών οπλικών συστημάτων, όπως οι νεότεροι σταθμοί ελέγχου για τους πιλότους των εξοπλισμένων drones “Predator”, που κατασκευάζονται από τους παλιόφιλους μας, την Raytheon, αντιγράφουν τα χειριστήρια του Playstation, που στο κάτω-κάτω είναι ιδιαίτερα οικεία στους νεοσύλλεκτους.

Το τελευταίο ζωτικής σημασίας στοιχείο της στρατιωτικοποίησης, που συνδέει την αστική με τη λαϊκή κουλτούρα στις δυτικές πόλεις με την αποικιακή βία στις κατεχόμενες, εστιάζει στην καθιερωμένη, αλλά διαρκώς ενισχυόμενη, κουλτούρα των αυτοκινήτων στρατιωτικού τύπου. Το ισχυρότερο σύμβολο αυτού, είναι η δημοτικότητα των ξεκάθαρα στρατιωτικών SUV, ένα φαινόμενο που παρατηρείται πιο έντονα στις Η.Π.Α. Η άνοδος και η πτώση του Hummer αποτελεί ένα ιδιαίτερα κεντρικό παράδειγμα. Οχήματα των ενόπλων δυνάμεων της Αμερικής, προορισμένα για πόλεμο σε αστικό περιβάλλον, μετατράπηκαν σε υπέρ-επιθετικά επιβατικά οχήματα και πλασαρίστηκαν στην αγορά ως η πατριωτική ενσάρκωση του «πολέμου στην τρομοκρατία». Από την άλλη, τα τροποποιημένα επιβατικά SUV, υπήρξαν τα οχήματα επιλογής για τους μισθοφόρους

της Blackwater στους δρόμους του Ιράκ, ενώ, προσφάτως, βρέθηκαν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των προγραμμάτων στρατολόγησης του αμερικανικού στρατού, που απευθυνόταν στις εθνικές μειονότητες του εσωτερικού. Επιπροσθέτως, η δειλή στροφή προς επιβατικά οχήματα που ενσωματώνουν όλο και περισσότερες ψηφιακές λειτουργίες συναντάται με τις άοκνες προσπάθειες των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων να κατασκευάσουν πλήρως ρομποτικά χερσαία οχήματα, προσανατολισμένα σε πόλεμο σε αστικό περιβάλλον. Οι συνδέσεις αυτές ευνοούν την ανασφάλεια και τη βία, που διαιωνίζονται από την σπατάλη πετρελαίου των Η.Π.Α., η οποία εξαναγκάζει τις στρατιωτικές δυνάμεις της Αμερικής σε έναν αισχρο αγώνα για την απόκτηση πρόσβασης και ελέγχου των ταχύτατα μειούμενων αποθεμάτων και προμηθειών πετρελαίου.

Στόχοι

Αυτό είναι το πεδίο, μέσα στο οποίο το «Πόλεις σε Κατάσταση Πολιορκίας» στοχεύει να παρουσιάσει μια ευρεία έρευνα και αναλυτική μελέτη σχετικά με τα περιγράμματα της νέας στρατιωτικής πολεοδομίας. Σε αντίθεση με το συμβατικό δημόσιο διάλογο στη διεθνή πολιτική, στις πολιτικές επιστήμες και στην επιστήμη της ιστορίας, το «Πόλεις σε Κατάσταση Πολιορκίας» δεν αντιμετωπίζει τους χώρους, τις υποδομές και τις πολιτισμικές πλευρές της ζωής στην πόλη ως ένα απλό παθητικό σκηνικό που αποτελεί πρόσφορο έδαφος για το φαντασιακό και την προπαγάνδη της βίας ή την «κατασκευή της ασφάλειας». Αντίθετα, θεωρεί ότι ο τρόπος με τον οποίο οι πόλεις και οι αστικοί χώροι γεννιούνται και αναδομούνται στην πραγματικότητα βοηθά στη δημιουργία τέτοιων στρατηγικών και φαντασιακών, όπως, επίσης, και των αποτελεσμάτων τους (και αντίστροφα).

Το κείμενο δίνει έμφαση στο πώς η νέα στρατιωτική πολεοδομία λειτουργεί συγκροτώντας την αστική ζωή στους μητροπολιτικούς πυρήνες της Δύσης και συνάμα στις αναπτυσσόμενες πόλεις της αποικιακής μεθορίου του παγκόσμιου Νότου. Αποκαλύπτει, επιπλέον, πώς αυτό γίνεται μέσα από διαδικασίες και συσχετισμούς που απαιτούν να λαμβάνονται υπ' όψιν παγκόσμιες, εθνικές, τοπικές και ατομικές κλίμακες, ταυτόχρονα.

Συγκεκριμένα, στόχος του είναι να ενώσει δύο πολύ διαφορετικές, και συχνά διαχωρισμένες, πραγματείες αναφορικά με τις πόλεις και τη ζωή στο άστυ: την αυξανόμενη διαμάχη στις Μελέτες Ασφαλείας και τη Διεθνή Πολιτική αναφορικά με την αστικοποίηση της ασφάλειας· και τις, γενικώς, πιο αποφασιστικής σημασίας διαμάχες στις πολεοδομικές σπουδές, τη γεωγραφία, την αρχιτεκτονική, την ανθρωπολογία και τις πολιτισμικές σπουδές σχετικά με το πώς αυτές οι αλλαγές αποτελούν πρόκληση για την πολιτική των πόλεων και της αστικής ζωής σε μια περίοδο ραγδαίας αστικοποίησης.

Αυτό το κείμενο γράφτηκε έχοντας –εν μέρει– ως αφορμή την απουσία μίας κατανοητής και κριτικής ανάλυσης που να ερευνά πώς ο αναγεννημένος ιμπεριαλισμός και οι αποικιακές περιοχές, χαρακτηριστικό της σύγχρονης εποχής, ολοφάνερα συνδέουν τις πόλεις στους μητροπολιτικούς πυρήνες με τις αποικιακές περιφέρειες. Αυτή η παράλειψη είναι αποτέλεσμα του ισχυρού διαχωρισμού μεταξύ των διαφορετικών πεδίων στην πανεπιστημιακή κοινότητα. Αυτό σημαίνει ότι, γενικά μιλώντας, οι θεωρητικοί της εξωτερικής πολιτικής, του στρατού, των νομικών και των διεθνών σχέσεων έχουν αναλάβει το καθήκον να εξετάσουν τους νέους, αποικιοκρατικού χαρακτήρα πολέμους, σε παγκόσμια κλίμακα. Παράλληλα, ένα ξέχωρο σώμα επιστημόνων όπως πολεοδόμοι, νομικοί και κοινωνιολόγοι ερευνά τη νέα πολιτική των Δυτικών πόλεων που έχει αναπτυχθεί γύρω από την επιβαλλόμενη τάση στην εθνική ασφάλεια, σε αστικές και εθνικές κλίμακες στα Δυτικά κράτη. Αλλά, αυτές οι αναλύσεις έχουν παραμείνει πεισματικά διαχωρισμένες εξαιτίας των διαφορετικών θεωρητικών τους παραδόσεων αλλά και εξαιτίας του προσανατολισμού τους σε διαφορετικές κλίμακες και γεωγραφίες.

Αυτή η αδυναμία ανάλυσης εξηγείται εν μέρει από τον τρόπο με τον οποίο κυρίαρχες, συντηρητικές και ρεαλιστικές έρευνες πάνω στο συσχετισμό μεταξύ παγκοσμιοποίησης και ασφάλειας χωρίζουν τη σύγχρονη πραγματικότητα στον εγχώριο πολιτισμό του πλούσιου, σύγχρονου Βορρά και σε έναν διάφορο πολιτισμό στο διεθνή Νότο, που χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από οπισθοδρομικότητα, κίνδυνο, παθολογία και αναρχία. Μάλιστα, όπως θα ήταν καλό να δούμε, τέτοιες μανιχαϊστικές απόψεις για τον κόσμο αποτελούν από μόνες τους κινητήριο δύναμη για τη νέα στρατιωτική πολεοδομία. Τέτοιες αντιλήψεις τείνουν να δαιμονοποιήσουν έναν Οριενταλιστικό Νότο ως πηγή όλης της σύγχρονης έλλειψης ασφάλειας. Ακόμη, αρνούνται επισταμένα τους τρόπους με τους οποίους η αστική και οικονομική ζωή στον διεθνή Βορρά βασίζεται και συγκροτείται θεμελιωδώς, μέσω των δεσμών της, με τον μετααποικιακό –και σε ορισμένες περιπτώσεις, νεοαποικιακό– Νότο. Συνεπώς, τέτοιες

συζητήσεις παίζουν ρόλο κλειδί για την παραγωγή της συμβολικής βίας που χρειάζεται ώστε να επιτρέψει στα κράτη να ξεκινήσουν πια την αληθινή βία και τον πόλεμο.

Επιπλέον, εμμένοντας στις γεωπολιτικές αντιπαλότητες των εθνικών κρατών ή των διεθνών μη κρατικών κινημάτων, τέτοιες ρεαλιστικές, συντηρητικές προοπτικές αγνοούν εντελώς πώς οι πόλεις και οι διαδικασίες αστικοποίησης παρέχουν, επίσης, κρίσιμες εδαφικές φόρμες επιβολής, υπέρ-ανισότητας και ανασφάλειας, και βοηθούν στην προπαγάνδισή της βίας. «Ένα από τα θεμελιωδώς καθοριστικά στοιχεία της σύγχρονης εμπειρίας», όπως αναφέρει το 2003 ο θεωρητικός πολιτισμού (cultural theorist) Fredric Jameson, «μπορεί να βρεθεί στον τρόπο με τον οποίο ο ιμπεριαλισμός αποκρύπτει και καλύπτει τη φύση του συστήματος. Για κάποιο λόγο, οι κυρίαρχες δυνάμεις του παλαιότερου συστήματος δε θέλουν να ξέρουν για τις αποικίες τους ή για τη βία και την εκμετάλλευση, πάνω στην οποία θεμελιώνεται η ευημερία τους.»

Μάλλον αφηνιδιαστικά, οι επιστημονικοί κλάδοι που υποτίθεται ότι ασχολούνται με πολεοδομικά ζητήματα, αγωνίζονται οι ίδιοι να ξεπεράσουν το κληροδότημα της δικής τους αποικιακής ιστορίας. Αυτό υπονομεύει δραματικά την ικανότητά τους να κατανοήσουν τη νέα στρατιωτική πολεοδομία. Το μανιχαϊστικό όραμα που χαρακτηρίζει τα συντηρητικά κείμενα σχετικά με την παγκοσμιοποίηση είναι επίσης αισθητό στο έργο πολλών θεωρητικών της πολεοδομίας. Συγκεκριμένα, η ιδέα ενός κόσμου διαιρεμένου σε δύο ερμητικά κλειστές ζώνες –οι «αναπτυσσόμενες» πόλεις, αντικείμενο μελέτης της αστικής γεωγραφίας ή κοινωνιολογίας και οι «αναπτυσσόμενες» πόλεις, αντικείμενο μελέτης των «σπουδών ανάπτυξης»– παραμένει αξιοσημείωτα διάχυτη.

Αυτό σημαίνει ότι, πολύ συχνά, οι πόλεις της Δύσης και ο λεγόμενος αναπτυσσόμενος κόσμος παραμένουν τεχνηέντως διαχωρισμένοι, με την θεωρητική προσοχή υπερβολικά προσηλωμένη στις πρώτες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι αναπτυσσόμενες και κεντρικές πόλεις του Νότου να κατηγοριοποιούνται ως ένα απλό «Άλλο», ξέχωρο από τον Δυτικό πολιτισμό. Μια κατάσταση που

καθιστά αδύνατο για τους θεωρητικούς να κατανοήσουν πώς και τα δύο σύνολα πόλεων αμοιβαίως δομούν το ένα το άλλο εντός των κυρίαρχων, νεοαποικιακών ή μετααποικιακών γεωγραφικών χώρων. Το πεδίο των πολεοδομικών σπουδών έχει καθυστερήσει ιδιαίτερα να θέσει επί τάπητος τον κεντρικό ρόλο των πόλεων μέσα στον νέο ιμπεριαλισμό· την αναβίωση μίας επιθετικής, αποικιακής στρατιωτικοποίησης που επικεντρώνεται στη βίαιη οικειοποίηση της γης και των πόρων στο Νότο. Μάλιστα, οι ευημερούσες πόλεις του Βορρά συχνά σήμερα εξιδανικεύονται από φιλελεύθερους σχολιαστές και θεωρητικούς ως κέντρα μετανάστευσης και εργαστήρια πολυπολιτισμικής ολοκλήρωσης. Χαρακτηριστικά που ερμηνεύονται ως ζωτικά για τις προοπτικές των οικονομιών υψηλής τεχνολογίας ως οι βασικοί κόμβοι της «παγκόσμιας οικονομίας της γνώσης». Αυτή η ολοκλήρωση κρίνεται από ισχυρούς γκουρού των πολιτικών διαμόρφωσης του αστικού χώρου, όπως ο Richard Florida, ότι είναι η κινητήριος δύναμη της οικονομικής δημιουργικότητας μέσα στον τεχνολογικά ανεπτυγμένο καπιταλισμό.

Αυτές οι αντιλήψεις, ωστόσο, παραβλέπουν συστηματικά τον τρόπο με τον οποίο οι μητροπόλεις του Βορρά συχνά δρουν ως οικονομικά ή οικολογικά παράσιτα, ταλανίζοντας το Νότο: με το να οικειοποιούνται βίαια την ενέργεια, το νερό, τη γη και τους φυσικούς πόρους, βασιζόμενες σε εργασιακές συνθήκες εκμετάλλευσης σε βιοτεχνίες και εργοστάσια εκτός της επικράτειας τους, προωθώντας καταστροφικές διαδικασίες για την κλιματική αλλαγή, και προκαλώντας ένα, συχνά, έντονα καταστροφικό ρεύμα τουρισμού και απορριμμάτων. Ακόμη λιγότερο αναγνωρίσιμοι είναι οι τρόποι με τους οποίους οι μητροπόλεις του Βορρά δρουν ως οι βασικές περιοχές χρηματοδότησης και ενορχήστρωσης του ελέγχου στον αναπτυσσόμενο κόσμο, που βρίσκεται στην καρδιά της επέκτασης του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού. Οι τρόποι, με τους οποίους οι πλούσιες πόλεις του ανεπτυγμένου καπιταλιστικού κόσμου κερδίζουν από την «πολεοκτονική» βία, η οποία συνειδητά εναντιώνεται στις γεωγραφικές περιοχές πόλεων του Παγκόσμιου Νότου ώστε να συντηρήσουν τη συσσώρευση κεφαλαίου, έχουν

ελάχιστα επισημανθεί. Το «Πόλεις σε Κατάσταση Πολιορκίας» είναι μια προσπάθεια επανόρθωσης αυτής της κατάστασης.

Το έντυπο κυκλοφόρησε τον Δεκέμβρη του 2015,
σε 1000 αντίτυπα στην Αθήνα

syneleysikatoikwnvkr.espivblogs.net
vukupulibrary@espiv.net